

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Náhrady škod na zdraví

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Vypracoval:

Marek Hrnčář

Praha, duben 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. dubna 2011

Marek Hrnčář

Poděkování

Rád bych s vděčností poděkoval prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc., který se ochotně ujal vedení mé diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	6
2	Historický exkurz	8
2.1	Období před Římským impériem	8
2.2	Římské impérium	8
2.3	Feudalismus v českých zemích	9
2.4	Všeobecný občanský zákoník	10
2.5	Střední občanský zákoník	13
3	Náhrady škod v platné právní úpravě	15
3.1	Obecně o odpovědnosti za škody	15
3.2	Prevence škod	16
3.3	Subjekty odpovědnosti	16
3.4	Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu	17
3.4.1	Protiprávní úkon	18
3.4.2	Škoda	18
3.4.3	Příčinná souvislost	19
3.4.4	Zavinění	20
3.4.5	Lex artis	21
3.4.6	Informovaný souhlas	23
3.5	Společná odpovědnost více škůdců a spoluzavinění poškozeného	27
3.5.1	Společná odpovědnost více škůdců	27
3.5.2	Spoluodpovědnost poškozeného	28
3.6	Rozsah náhrad škod	29
3.6.1	Náklady léčení	30
3.6.2	Ztráta na výdělku	32

3.6.3	Náklady na výživu pozůstalých	38
3.6.4	Přiměřené náklady spojené s pohřbem	41
3.6.5	Jednorázové odškodnění pozůstalých blízkých osob.....	42
3.6.6	Bolestné	45
3.6.7	Ztížení společenského uplatnění.....	48
3.6.8	Mimořádné zvýšení náhrady škody	52
3.6.9	Snížení náhrady škody	56
3.7	Způsob náhrady škody	58
3.8	Promlčení nároku na náhradu škody	60
4	Návrh nového občanského zákoníku - de lege ferenda	63
5	Závěr.....	66
	Seznam použitých zkratk	67
	Seznam použité literatury	68
	Abstrakt.....	71
	Abstract.....	72

1 Úvod

Po celou dobu vývoje lidské civilizace jako takové docházelo a dochází k různým újmám, jež pocítují jednotlivé osoby a tyto újmy různou intenzitou zasahují do různých sfér těchto osob. Tyto újmy se mohou projevit jako škody a to majetkové (materiální) nebo nemajetkové (imateriální). V průběhu vývoje lidské společnosti dochází k různému pojmání těchto škod a také k různému pojmání jejich reparace, resp. jejich náhradám a to nejen v oblasti rozsahu a způsobu náhrad, ale také zda je vůbec na takovou náhradu nárok a případně kdo bude z tohoto nároku oprávněný a kdo povinný. Tento vývoj pojmání škody a její reparace se pokusíme čtenáři přiblížit v historickém exkurzu této práce.

Dříve než přistoupíme k podrobnému výkladu ohledně náhrad škod na zdraví, budeme se věnovat škodám a potažmo soukromoprávní odpovědnosti z obecného hlediska. K obecnému výkladu nás vedou prosté důvody, a sice abychom mohli mluvit o škodě, musí zde být dána odpovědnost. V platné soukromoprávní úpravě (ke dni 1. 4. 2011) odpovědnost může nést pouze určitá skupina subjektů. K tomu, aby tato skupina subjektů mohla nést odpovědnost za určitou škodu, musí zde být splněny právem předvídané předpoklady. Jedním z těchto předpokladů je vznik určité újmy, tedy škody, která musí být vyčíslitelná penězi. Tato škoda musí být způsobena protiprávním (*contra legem*) jednáním odpovědného subjektu. A v neposlední řadě musí být mezi protiprávním jednáním odpovědného subjektu a vznikem škody příčinná souvislost (kauzální nexus), tedy škoda musí být takovým jednáním zapříčiněna. V této práci se pokusíme objasnit i to jak má být postupováno v případech, kdy škodu způsobí více subjektů a v případě kdy se na vzniku škody podílí i sám poškozený. Pro každého člověka, ale i pro společnost jako takovou je prospěšnější, pokud ke škodám nebude docházet vůbec, proto po vzoru občanského zákoníku věnujeme i v této práci kapitulu prevenci (předcházení) škodám.

V případě jakékoliv újmy na zdraví, je právě taková újma vždy citelným zásahem do osobnosti a osobnostních práv každého člověka a je pro společnost prospěšné, když taková újma může být reparována, nebo alespoň odškodněna. Proto si tato práce klade za cíl objasnit čtenáři jednotlivé nároky na náhradu škody v případě újmy na zdraví, která byla způsobena odpovědným subjektem. Mezi tyto jednotlivé nároky řadíme

bolestné a ztížení společenského uplatnění, náhradu za ztrátu na výdělku, náhradu nákladů na léčení, jednorázové odškodné pro pozůstalé, náhradu nákladů spojených s pohřbem, náhradu nákladů na výživu pozůstalých. Vzhledem k tomu, že rozsah náhrady v případě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění je stanoven právním předpisem, budeme se věnovat také jeho případnému zvýšení a snížení.

Závěrem pojednáme o možném vývoji soukromoprávní úpravy v oblasti náhrad škod na zdraví v duchu návrhu nového občanského zákoníku.

2 Historický exkurz

2.1 Období před Římským impériem

První zmínky o náhradách škod na zdraví můžeme spatřovat v zákonodárných počinech „Urnamma“ vladaře Uru, pořízený v sumerském jazyce z doby kolem roku 2100 př. n. l. Vybrané články zde obsahují ustanovení stanovující principy hmotného odškodnění za způsobenou škodu, a to i v případě tělesné újmy. Tyto ustanovení však neznačí princip odvety, čímž se liší od pozdějších kodifikací.¹

Dalším významným a již mnohem ucelenějším zákonodárným dílem se zmínkou o náhradách škod na zdraví je Chammurapiho zákoník, pořízený v akkadském jazyce v Babylonu v 18. století př. n. l. Skládá se z epilogu a 282 článků, které jsou značně nesystematické a kauzistické. Náhrady škod na zdraví zde nalzáme zejména v duchu odplaty (*talio*) a jak je uvedeno výše v kauzistických ustanoveních, např. vyrazení zubu se odplácí vyražením zubu atp. Odplata má povahu velmi formální mnohdy z dnešního pohledu humornou až nesmyslnou. Pro ilustraci v případě, že stavitel postaví dům, který spadne a usmrtí dítě majitele domu, bude usmrceno i dítě stavitele tohoto domu.²

Uvedená ustanovení, která zahrnovala pravidla pro odškodnění, bychom dle dnešního pohledu řadili do práva veřejného resp. trestního než do práva soukromého. Mnohdy bylo obtížné rozeznat, kdy se jedná o odškodnění a kdy už o trestní sankci a naopak. Úprava byla kauzistická a tudíž reparaci mnohých škod vůbec neupravovala. U škod jež byly upraveny, byly možné náhrady i do výše dvojnásobku skutečné hodnoty škody.

2.2 Římské impérium

Skutečným začátkem právních dějin Římské říše bylo vydání zákona dvanácti desek (*lex duodecim tabularum*) v období 5. století př. n. l. Jedná se o kodifikaci římského obyčejového práva.

I v dnešní době je vedle jednání právního významné i jednání protiprávní, které tvoří důležitou právní skutečnost. Za protiprávní jednání lze zde považovat každé

¹ ADAMOVIČ, K.; BĚLOVSKÝ, P.; FALADA, D. a kol. Dějiny evropského kontinentálního práva. 3. vydání. Praha: Leges 2010. s. 24.

² Tamtéž s. 30

porušení právních povinností, které vyplývají z konkrétních právních vztahů, ať už se jedná o porušení povinností ze smlouvy anebo o porušení negativních věcných práv apod. Ať už se jedná o porušení, kteréhokoliv práva, resp. povinnosti, je možné jej odčinit na základě prostředků, které jsou k ochraně toho kterého právního vztahu určeny, tzn. vlastně, že každé porušení dává vzniknout novému právu. Tato nová práva, která porušením primárního práva vznikají, jsou právo na náhradu škody a právo na pokutu, která představuje trest za vinu, škůdcem protiprávním jednáním projevenou. Pro soukromé právo bylo tedy v období Římského impéria charakteristické, že poškozenému dávaly vzniknout nároku na náhradu způsobené škody, ale i na soukromou pokutu. Uvedené nároky se realizovaly na základě specifických žalob (*actiones ex delicto*).³

V římském právu můžeme tedy sledovat tendence přechodu náhrad škod, včetně náhrad škod na zdraví z práva veřejného k právu soukromému, ovšem i zde je odlišováno, zda je porušen zájem čistě soukromý či veřejný. Náhrada škody včetně případné pokuty za bezpráví (*iniuria*) se uplatňuje na základě žalob (*actiones*).

2.3 Feudalismus v českých zemích

V období feudalismu, konkrétně ranného feudalismu, dochází i na území českých zemí k procesu tzv. recepce římského práva. Tímto procesem rozumíme ovlivňování domácího právního řádu římským právem. Recepce římského práva se projevuje zejména v oblastech městského práva a obecně práva, které ovlivňuje ekonomické vztahy. Ovšem do oblasti šlechtického zemského práva římské právo téměř nezasahuje.

Náhrada škody na zdraví je v období feudalismu opět víceméně dle dnešního pohledu institutem práva veřejného, resp. trestního, ovšem s tím, že poškozený má relativně velkou možnost svépomoci, která je považována za soukromoprávní. Toto odvětví práva je v období ranného feudalismu závislé na obyčejích společnosti předstátní, které se však transformovaly a byly aplikovány v zájmu státu a šlechty. To se projevovalo jak v rozdílném hodnocení osoby pachatele, tak při jeho postavení při výměře trestu. Přežitky předstátních obyčejů nacházíme také v institutu krevní msty, při kterém docházelo k vyhlazení celých rodů. Postupem času byla krevní msta omezována

³ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. Římské právo. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 110.

placením náhrady za způsobenou škodu či výkupem z krevní msty, který se nazýval příhlavní peníze (peníze za hlavu – vraždu).

Z deliktů proti životu a zdraví byly stíhány především vraždy (*mord*) a zabití. Kromě krevní msty se začal projevovat i sociální aspekt, za zabití sedláka platí šlechtic či měšťan 300 kop grošů. Ublížení na zdraví, poranění či zmrzačení bylo také stíháno, ale pouze na základě iniciativy poškozeného. Soudy tyto případy považovaly za spory soukromoprávní – majetkové – a hlavním účelem řízení bylo rozhodnout o nároku na náhradu škody způsobené poraněním.⁴

2.4 Všeobecný občanský zákoník

Za nejvýznamnější pramen soukromého práva po období feudalismu v Českých zemích můžeme bezesporu považovat všeobecný občanský zákoník - *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (ABGB) z roku 1811. Zákoník byl vyhlášen patentem z 1. června 1811 s platností pro všechny země, které v té době tořily rakouské císařství (vyjma země koruny uherské). Autentickým jazykem pro interpretaci a aplikaci byl jazyk německý. Zákoník se skládá z celkem 1502 paragrafů, jež byly rozděleny do úvodu a tří dílů. Všeobecný občanský zákoník vycházel z římsko-právní kultury a přirozenoprávních teorií. Novinkou všeobecného občanského zákoníku byla platnost bez výjimky pro všechny obyvatele státu bez ohledu na jejich společenské postavení. Ve své době patřil tento zákoník vedle francouzského *Code Civil* a německého *BGB* k nejvýznamnějším evropským pramenům soukromého práva.⁵

Právo na náhradu škody ABGB upravoval v paragrafu 1293 a následujících. Škodou se rozuměla každá újma, která někomu byla způsobena na majetku, právech nebo na jeho osobě. Od toho byl rozeznáván ušlý zisk, který někdo mohl očekávat podle pravidelného běhu věcí. Škoda dle ABGB vzniká buď z protiprávního činu, z opominutí někoho jiného nebo z náhody. Zákoník rozeznával zaviněné jednání jak kulpózní tak dolózní. Dále upravoval společné zavinění více škůdců a to buď poměrnou částí odpovědnosti pokud se jednalo o nedbalostní jednání nebo solidární odpovědnost pokud se jednalo o zavinění úmyslné, zákoník také upravoval spoluzavinění poškozeného. Způsob náhrady škody byl upraven buď jako uvedení v předešlý stav

⁴ MALÝ, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. 4. vyd. Praha: Leges 2010. s. 146.

⁵ SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964. Brno: Doplněk 1993. s. 21.

(*restitutio integrum*), dále bylo stanoveno pojmosloví pro náhradu utrpěné škody – odškodnění, pokud se však náhrada vztahovala také na ušlý zisk a na shlazení způsobené urážky, jednalo se o zadostiučinění.

Nyní ke konkrétním ustanovením o náhradách škod na zdraví. § 1325 stanovil že, kdo ublíží jinému na těle, uhradí náklady na léčení poškozeného, nahradí mu ušlý nebo stane-li se poškozený výdělkem neschopným, také v budoucnosti ucházející výdělek a kromě toho mu zaplatí na požádání bolestné, které je přiměřené vyšetřeným okolnostem. Jedná se o speciální ustanovení o náhradě škody způsobené tělesným poškozením, resp. poraněním. Poraněním rozumíme porušení vaziva tělesného (včetně oholení hlavy ženě), nespadá sem nákaza nemocí (zde lze požadovat náhradu škody dle obecných ustanovení), soulož (v určitých případech lze požadovat náhradu škody dle zvláštních ustanovení, viz níže), ovšem spadá sem neodborně provedená operace lékařem.⁶ Rozsah nároku poškozeného byl následující: poškozený mohl požadovat, aby mu byly nahrazeny léčebné útraty (léčebné), újma na výdělkem, bolestné, újma zohyděním způsobená. Tehdejší judikatura dovodila, že se jedná o nároky absolutní, tzn. musely být hrazeny i v případě, že poškozený obdržel např. na základě pojistné smlouvy pojistné plnění.⁷

Léčebným se rozumí útraty za námahu vynaloženou k tomu, aby bylo dosaženo ztraceného zdraví. Tyto výdaje se hradily i pokud nebylo výsledku dosaženo. Patří sem zejména útraty lékařské, léky, léčebné nástroje, ošetřovací personál, náhrada za poplatky v nemocnicích nebo v léčebných místech, dále také zvláštní strava, náklady spojené s protézou. Náklady mají být přiměřené poškozenému, tzn. takové náklady, které by poškozený vynaložil, pokud by je měl hradit ze svého a nesmí být vyšší, než je zapotřebí, aby se dosáhlo uzdravení. Od těchto nákladů se však odečítaly výdaje, které poškozený ušetřil, resp. které by jinak měl.⁸

Újma na výdělkem – poškozenému se zásadně hradí to, co mu ušlo tím, že neměl žádný výdělek po dobu léčení a dále to, co mu uchází v důsledku snížené výdělečné schopnosti. Ušlý výdělek v budoucnu se stanoví zpravidla ve formě renty, lze však

⁶ ANDRES, B.; HARTMANN, A.; ROUČEK, F. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Praha: Linhart 1937. s. 910.

⁷ Rozhodnutí Gl. U. N. F. 4221.

⁸ ANDRES, B.; HARTMANN, A.; ROUČEK, F. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Praha: Linhart 1937. s. 911.

stanovit i peníz na odbytnou. Bolestné označuje jak náhradu za bolest, tak náhradu za újmu na zdraví. Nepříjemný stav, který utrpěl poškozený tělesným i duševním strádáním, má být nahrazen příjemnostmi, které skýtá majetek, resp. rozmnožený majetek. Bolestné se poskytuje pouze na základě iniciativy poškozeného.

Dle § 1326 ABGB bylo nutné přihlížet při určování míry náhrady škody, zvláště pokud se jednalo o ženu, pokud byla zlým nakládáním zohyžděná a tato skutečnost mohla mít vliv na její lepší budoucnost. Zohyžděním rozuměj ztrátu výdělečné schopnosti v důsledku změny fyzického zjevu osoby. Soudní praxe dovodila, že zohyždění musí být takové nápadné porušení souměrnosti tělesné, které může vzbudit u lidí soucitné nebo odpuzující pocity, ztrátu prvého článku palce a ztuhnutí pátého prstu nelze tím rozuměti.⁹ Dále zde bylo speciální ustanovení, na základě kterého byla hrazena škoda a ušlý zisk ženě, kterou někdo trestným činem, lstí, výhrůžkami nebo zneužitím přiměl k mimomanželské souloži. Náhrada se zde poskytovala nejen v rozsahu utrpěné škody, ale i ušlého zisku, který představoval např. zmenšení vyhlídky k uzavření sňatku.

Pokud nastala v důsledku poranění smrt, musely být nahrazeny nejen veškeré náklady, ale i vše, co tímto ušlo pozůstalým. V tomto případě se tedy nahrazovalo: pozůstalost, léčebné, újma na výdělku od poranění do smrti, náklady pohřbu a výživné pozůstalým ve výši, ve které dostávali výživné od poškozeného.¹⁰

Můžeme tedy konstatovat, že všeobecný zákoník občanský obsahoval na svou dobu moderní a ucelenou úpravu náhrad škod a to jak v obecné rovině, tak v rovině speciální, konkrétně u škod na zdraví. Výše náhrady škody se řídila soudcovskou úvahou resp. volným hodnocením důkazů, což můžeme považovat jak za velkou přednost, tak i za prostor k svévolnému výkladu zákona a účelovému hodnocení důkazů. Všeobecný občanský zákoník platil na našem území od svého vydání v roce 1811, dále na základě recepční normy z roku 1918 ve své podobě, která byla pochopitelně postupem času novelizována až do roku 1950.

⁹ Rozhodnutí Gl. U. N. F. 6279.

¹⁰ ANDRES, B.; HARTMANN, A.; ROUČEK, F. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Praha: Linhart 1937. s. 926.

2.5 Střední občanský zákoník

Občanský zákoník (tzv. střední) byl přijat jako zákon č. 141/1950 Sb. Tento právní předpis nahradil na našem území do té doby platný ABGB. Na tomto předpise se již projevila nucená sovětizace našeho právního řádu, i když ve své původní formě respektoval soukromé vlastnictví a upravoval vybrané smluvní typy, které byly později důsledně potlačovány.¹¹

I přesto, že střední občanský zákoník přinesl určité změny, např. v pevném určení věku dosažení zletilosti, nebo ve výše uvedené sovětizaci práva, tak v ohledu náhrad škod na zdraví žádnou zásadní změnu nepřinesl.

V § 355 středního občanského zákoníku bylo stanoveno, že při ublížení na zdraví je škůdce povinen nahradit náklady léčení, ušlý zisk a budoucně ucházející výdělek, jakož i přiměřené bolestné a odškodnění za zohyzdění, které překáží životnímu uplatnění poškozeného. Soudní praxe dovodila, že zohyzděním se rozumí takové zohyzdění, které je trvalejšího rázu, které omezuje poškozeného v normální náplni života tím, že jej vylučuje z uplatnění ve společnosti, ve sportu, v kulturním životě apod. Tak je tomu, i když se následky poranění projevují spíše v celém počínání a chování poškozeného (grimasy, porucha chůze, způsob jednání s lidmi), než v tělesném zohyzdění, není tomu tak, pokud si poškozený pouze sám uvědomuje zohyzdění a je s to rozhodnout jak naložit s případnou náhradou.¹² Dále judikatura dovolila, že náhrada škody, resp. náhrada za ucházející výdělek se přiznává i v případě, že poškozenou je žena v domácnosti a to i za předpokladu, že jí byl přiznán starobní či invalidní důchod.¹³

Střední občanský zákoník stanovil povinnost náhrady škody pro případ smrti a to v rozsahu náhrady nákladů léčení a pohřbu tomu, kdo je vynaložil a osobám odkázaným svou výživou na usmrceného, náhradu výživného. Jako náhrada za ušlý výdělek či obdobné dávky se dle § 357 vyměřil peněžitý důchod. V závěru střední občanský zákoník stanovil výslovné moderační právo soudu, přičemž soudce měl přihlížet zejména k poměrům stran, významu škody stejně jako k povaze a míře zavinění.

¹¹ SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964. Brno: Doplněk 1993. s. 28.

¹² Rozhodnutí Krajského soudu v Uherském Hradišti ze dne 14. 9. 1956, sp. zn. 3 Co 596/56.

¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1969, sp. zn. 3 Cz 7/69.

Střední občanský zákoník platil na našem území od roku 1950 až do roku 1964, ve kterém byl vydán nynější občanský zákoník. Jak již bylo uváděno výše, tak střední občanský zákoník nepřinesl žádné zásadní novum. Jako pokrokové ustanovení lze považovat moderační právo soudu, jež dává soudci možnost uplatnit v rozhodnutí mnohdy právní úpravou nepředvídatelné situace a zabránit tak nepřiměřeným tvrdostem zákona.

3 Náhrady škod v platné právní úpravě

3.1 Obecně o odpovědnosti za škody

Platnou právní úpravu odpovědnosti za škody nalezneme v zákoně č. 40/1964 Sb. občanský zákoník, konkrétně v § 420 a násl. Zde je obsažena obecná soukromoprávní úprava odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník obsahuje jak úpravu obecné (univerzální) odpovědnosti, tak i řadu zvláštních (speciálních) případů odpovědnosti za škodu. V případě škody na zdraví se může jednat jak o případ obecné odpovědnosti, tak i o určitý druh zvláštní odpovědnosti (např. škoda, resp. tělesná újma způsobená provozem dopravního prostředku, atd.). Pro vzájemný vztah univerzální a speciální úpravy platí pravidlo *lex specialis derogat lege generali*, tzn. zvláštní úprava má přednost před úpravou obecnou.¹⁴ Další druhy zvláštní odpovědnosti můžeme nalézt i v řadě dalších zákonů jako je obchodní zákoník¹⁵, zákon o odpovědnosti způsobenou vadou výrobku¹⁶, zákoník práce¹⁷, zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci¹⁸, apod. Zákon o péči o zdraví lidu (zákon č. 20/1966 Sb.) však v ustanovení § 78 odkazuje na právní úpravu obsaženou v občanském zákoníku.

Úprava odpovědnosti za škodu poskytuje právní ochranu jak osobním vztahům (zdraví, život), tak i vztahům majetkovým (vlastnictví). Jako hlavní funkce úpravy odpovědnosti za škodu můžeme označit funkci preventivně výchovnou, dále funkci reparační a satisfakční. Preventivní funkci právní úpravy můžeme spatřovat nejen v konkrétní úpravě prevence škod obsaženou v § 415 a násl. (viz níže), ale vůbec v celé úpravě odpovědnosti za škodu, neboť samotná hrozba vzniku právní povinnosti nahrazovat vzniklou škodu má nepochybně preventivně výchovnou funkci. Dojde-li však k určité škodě, zajišťuje právní úprava její reparaci, resp. náhradu za škodu. Úprava odpovědnosti tedy obsahuje ustanovení o tom, kdo je poškozený, jak je oprávněn k náhradě škody a za jakých předpokladů, v jakém rozsahu a jakým způsobem

¹⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 374.

¹⁵ *Soudní praxe i poznatky z teorie však potvrzují, že rozdělení úpravy odpovědnosti za škodu, resp. její duplicitu v obchodním i občanském zákoníku není z hlediska koncepčního, věcného ani systematického zcela uspokojivé.*

¹⁶ Zákon č. 59/1998 Sb.

¹⁷ Zákon č. 262/2006 Sb.

¹⁸ Zákon č. 82/1997 Sb.

se bude poskytovat náhrada, ale obsahuje také ustanovení o tom, kdo je škůdcem a jeho právní povinnost k náhradě vzniklé škody.¹⁹

3.2 Prevence škod

Každé ohrožení, porušení právních povinností, resp. vznik škody je v občanském právu nežádoucí, neboť bývá spojeno s nepříznivými majetkovými i nemajetkovými újmami. Vycházíme tedy z myšlenky, že je jednodušší a ekonomicky výhodnější škodám předcházet. Právě z tohoto důvodu je v právní úpravě kladen důraz na prevenci (předcházení) škodám. Právní úpravu prevence škod nacházíme opět v OZ, konkrétně v § 415 a násl.

Právní úprava stanovuje prevenci škod dvojím způsobem a to jednak obecnou povinností předcházet škodám (generální prevence, *neminem laedere*) a jednak ve smyslu speciálního opatření, jež směřuje vůči osobám ohroženým a stanovuje jim povinnost k odvrácení takové hrozící škody (speciální prevence). Byť občanský zákoník nestanovuje konkrétní povinnosti v oblasti předcházení škodám, je možné v oblasti odpovědnosti za případné škody na zdraví spatřovat velmi konkrétní povinnosti, podobně jak dovoluje judikatura povinnost nepřetržitého dohledu ošetřujícího personálu nad pacienty, pokud zde existují konkrétní okolnosti, které je k tomu měly vést.²⁰

3.3 Subjekty odpovědnosti

Subjektem odpovědným za škodu může být:

- fyzická osoba,
- právnická osoba,
- Česká republika nebo územně samosprávný celek (obec, kraj).

V případě, že se u odpovědnosti fyzické osoby vyžaduje zavinění, je nezbytné, aby tato fyzická osoba byla k zavinění způsobilá, resp. měla tzv. deliktní způsobilost. Tuto způsobilost mají fyzické osoby v případě dostatečné rozumové a volní vyspělosti. Občanské právo váže vznik této způsobilosti na splnění dvou kumulativních podmínek, a sice pozitivního a negativního předpokladu. Pozitivní předpoklad je naplněn

¹⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 379.

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1400/2000.

dosažením zletilosti (zpravidla dosažením 18. roku věku). Negativní předpoklad vyžaduje, aby osoba nebyla v době právního úkonu postižena duševní poruchou. V určitých případech OZ přiznává deliktní způsobilost i nezletilým fyzickým osobám a to tehdy, pokud jsou obecně k zavinění nezpůsobilé avšak v konkrétním případě s přihlédnutím k věku, popř. charakteru duševní poruchy a k povaze způsobené škody, schopny posoudit následky svého jednání a zároveň je určovat a ovládnout.²¹

Právnícké osoby mají deliktní způsobilost ode dne svého vzniku. Tedy nejčastěji zápisem do obchodního rejstříku.

Škoda je způsobena právnickou nebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, kteří byli k této činnosti použiti. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají, jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů tím není dotčena.²²

3.4 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

Základem občanskoprávní odpovědnosti za škodu jsou následující předpoklady jejího vzniku:

- porušení právní povinnosti (protiprávní úkon), nebo zákonem kvalifikovaná událost vyvolávající škodu (škodní událost),
- škoda (určitá majetková či nemajetková újma),
- příčinná souvislost (*kauzální nexus*),
- zásadně i zavinění (ve formě úmyslu či nedbalosti).

Vzhledem k tomu, že se v této práci zabýváme náhradami škod na zdraví, pojednáme v této kapitole zvláště také o lex artis a informovaném souhlasu, jež mohou ve zdravotnictví nepochybně spadat mezi předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu na zdraví.

²¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 380.

²² VONDRÁČEK, L.; DVOŘÁKOVÁ, V. Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslně při poskytování zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení. Zdravotnictví a právo. 2010. roč. 14. č. 5. s. 16-17.

3.4.1 Protiprávní úkon

Úkon je protiprávní (*contra legem*), pokud je v rozporu s objektivním právem. Protiprávnost úkonu lze vysvětlit také tak, že se jedná o rozpor mezi tím, jak určitá osoba jednala a jak jednat měla. Důležité je též zmínit, že úkon je protiprávní nejen v případě, že porušuje imperativní normu (nebo ji obchází – *in fraudem legis*), ale také v případě pokud porušuje jinou právní povinnost např. stanovenou smlouvou (povinnost *ex contractu*). Navíc vzhledem k existenci právní úpravy prevence škod lze dovodit, že protiprávním je každý úkon, při kterém si dotyčné osoby nepočínaly v konkrétním případě v souladu s obecnou a speciální úpravou předcházení škodám.

Protiprávnost úkonu není v občanském právu presumována (předpokládána), tudíž musí být vždy předmětem dokazování.

OZ zná však určité případy kdy činnost, která je v rozporu s objektivním právem nemůže být protiprávní, neboť právo samo takové činnosti dovoluje či dokonce příkazuje provést. Jedná se o tzv. okolnosti vylučující protiprávnost, kterými jsou zejména plnění zákonných povinností, výkon subjektivních práv, svépomoc, jednání v nutné obraně a krajní nouzi, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. V případech odpovědnosti škod na zdraví budou patrně nejčastější následující: nutná obrana, krajní nouze, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně.

V nutné obraně jedná osoba, pokud odvrací přímo hrozící a trvající útok na chráněné občanskoprávní vztahy, přičemž obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená povaze, způsobu a nebezpečnosti útoku. Útok musí být veden ze strany fyzické nebo právnické osoby. O nutnou obranu nejde, pokud ze strany toho, kdo odvracel útok, dojde k přechodu do útoku (*exces*).²³

3.4.2 Škoda

Dalším předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je vznik škody samotné. Občanský zákoník sám pojem škoda nedefinuje, můžeme však dovodit, že se jedná o každou majetkovou (materiální) újmu, kterou lze vyčíslit v penězích.²⁴

²³ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1311.

²⁴ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 18.

Vzhledem k tomu, že lidské zdraví, život, resp. lidské tělo je součástí osobnostních práv každého člověka, upravuje OZ zvláštní taxativně vymezený komplex práv na její náhradu, resp. na její zmírnění. Z důvodů této specifčnosti obsahuje občanský zákoník pro případ újmy na zdraví zvláštní, taxativně vymezená práva, která může poškozený vůči škůdci uplatnit. Jedná se jak o právo na náhradu majetkové újmy (ztráta na výdělku, účelné náklady spojené s léčením a v případě úmrtí poškozeného též náklady na výživu pozůstalým a přiměřené náklady spojené s pohřbem), tak i o právo na náhradu, resp. zmírnění újmy nemajetkové (jednorázové odškodnění bolesti poškozeného a ztížení jeho společenského uplatnění a jednorázové odškodnění pozůstalých). Zde je jasně patrná tendence k reparační funkci těchto specifických nároků na odškodnění na rozdíl od nároku, který může vzejít z obdobného titulu, tzn. škodě na zdraví a tou je zadostiučinění dle § 11 a následujících, kde je upravena ochrana osobnosti. Současná koncepce občanského zákoníku a soudní praxe nevyklučuje, aby se osoba domáhala jak náhrady za materiální a imateriální újmu způsobenou zásahem do osobnostních práv.

Můžeme však konstatovat, že se jedná pouze o zmírnění škody (satisfakce) formou poskytnutí určité peněžní částky, neboť není možné přesně vyčíslit hodnotu poškozeného lidského zdraví.

3.4.3 Příčinná souvislost

Nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu v občanském právu je příčinná souvislost (*kauzální nexus*). Osoba může být odpovědná za škodu pouze za předpokladu, že určitá skutečnost – protiprávní úkon, resp. příčina škody, jinou skutečnost – následek, resp. škodu skutečně způsobila. To znamená, že mezi škodou a protiprávním úkonem musí existovat vztah příčiny a následku. Vzhledem k tomu, že každý následek může mít mnoho příčin, vyvinula se řada teorií na určení příčinné souvislosti. V občanském právu se nejčastěji užívá teorie adekvátní příčinné souvislosti. Tato teorie nám říká, že škoda je v konkrétním případě způsobena protiprávním úkonem tehdy, jestliže protiprávní úkon je nejen podmínkou určité škody, ale má zároveň podle obvyklého chodu věcí i podle obecné zkušenosti zpravidla za následek způsobení této

škody. Pouze takový protiprávní úkon je adekvátní a tím právně významnou příčinou škody²⁵.

Soudní praxe k příčinné souvislosti dovozuje následující: pro stanovení existence příčinné souvislosti je dostačující, pokud není vznik škody vysoce nepravděpodobný²⁶ s tím, že pravděpodobnost nelze vylučovat pouze z důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní stav poškozeného.²⁷ Ohledně časové souvislosti platí, že tato není rozhodující, ovšem napomáhá při posuzování věcné souvislosti.²⁸ Povinnost tvrzení, resp. břemeno tvrzení a povinnost důkazní resp. břemeno důkazní nese v případě příčinné souvislosti poškozený, stejně tak jako důkazní břemeno ohledně souvislosti mezi léčebným postupem non lege artis a škodou na zdraví.²⁹ Soudní praxe dále dovozuje, že příčinná souvislost nemusí být dána vždy současně u všech žalovaných dílčích nároků, není tedy vyloučena situace, kdy v příčinné souvislosti není ztížení společenského uplatnění, ale je v příčinné souvislosti poškození zdraví zakládající nárok na náhradu za ztrátu na výdělku.³⁰

V případě náhrad škod na zdraví se objevují často případy, kdy zdravotní predispozice poškozeného jsou vedle protiprávního úkonu jednou z příčin vzniku škody na zdraví. Soudní praxe dovodila, že nárok na náhradu nelze jen kvůli tomuto vylučovat.³¹ V takovémto případě je nutné určit, v jaké míře se jaká příčina podílela na vzniku škody. Tato otázka bude velmi složitě dokazována a zde bude hrát zásadní roli znalecký posudek lékaře.³²

3.4.4 Zavinění

Dalším a tentokrát subjektivním předpokladem vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu je zavinění. Zavinění můžeme charakterizovat jako psychický vztah osoby k jejímu úkonu, resp. protiprávnímu úkonu jakož i ke škodě, která je

²⁵ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 411.

²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

²⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 168/2003.

³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 6 Co 1001/87.

³¹ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 4. 1962, sp. zn. 4 Cz 86/61.

³² MACH, J. Znalecký posudek jako kardinální důkaz v lékařských procesech, Zdravotnictví a právo. 2010. roč. 14. č. 1. s. 5.

následkem tohoto protiprávního úkonu.³³ Zavinění obsahuje složky vědění, které spočívají na vědomosti a složky volní, jež spočívají na chtění resp. srozumění. Při různé kombinaci prvků vědění a vůle můžeme vyvodit různé formy zavinění:

- úmysl - *dolus* (přímý a nepřímý),
- nedbalost - *culpa* (vědomá a nevědomá).

V případě úmyslu přímého se jedná o situaci, kdy škůdce věděl, že může škodu způsobit a způsobit ji chtěl. U úmyslu nepřímého škůdce věděl, že škodu způsobit může a pro případ, že se tak stane, s tím byl srozuměn. Při nedbalosti vědomé škůdce věděl, že škodu může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane. Při nedbalosti nevědomé škůdce nevěděl, že může způsobit škodu, ačkoliv to vzhledem k svým poměrům vědět měl a mohl.³⁴

Jak již bylo uvedeno výše, tak zavinění je nutnou podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu. Zavinění, a to ve formě nevědomé nedbalosti, se však předpokládá (presumuje), břemeno tvrzení a důkazní lpí tím pádem na škůdci, který pokud se chce zbavit viny, musí prokázat absenci zavinění a tím se tzv. vyvinít (exkulповat).

Míra zavinění zásadně nemá vliv na náhradu škody, ovšem má zcela zásadní vliv na možnost využití moderačního práva soudu³⁵. Toto právo může soud využít pouze v případě, že škoda byla způsobena z nedbalosti. Dále může mít míra zavinění vliv na běh promlčecí doby.

3.4.5 Lex artis

Pojem *lex artis* je používán jako označení míry správnosti postupu lékaře z medicínských hledisek. Tento pojem vznikl v dávných dobách, kdy byla medicína spíše uměním než exaktní vědou – tomu odpovídá i jeho doslovný překlad „podle pravidel umění“.³⁶

Požadavek postupovat při poskytování zdravotní péče v souladu s *lex artis* je stěžejním pilířem lékařského povolání, mnohdy je však i tou skutečností, která

³³ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 413.

³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1059/2003.

³⁵ Dle § 450 OZ může soud s přihlédnutím k okolnostem zvláštního zřetele hodných náhradu škody přiměřeně snížit.

³⁶ CÍSAŘOVÁ, D.; SOVOVÁ, O. Trestní právo a zdravotnictví. 2. vydání. Praha: Orac, 2004. s. 19.

rozhoduje o uplatnění právní odpovědnosti, přičemž hodnocení, zda určitý postup byl lege artis či non lege artis může být velmi spornou otázkou.³⁷ Avšak v případě kdy nedošlo ke škodě v důsledku chybného postupu zdravotnického zařízení, ale vlivem použití vadného přístroje nebo jiné věci, jednalo by se o zvláštní případ právní odpovědnosti.³⁸

Přesné právní vymezení tohoto pojmu nelze s jistotou definovat. Úmluva o lidských právech a medicíně³⁹ požaduje poskytovat zdravotní péči v souladu s profesními povinnostmi a standardy. Zákon o péči o zdraví lidu⁴⁰ ukládá povinnost poskytovat zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy. Etický kodex České lékařské komory stanoví, že lékař v rámci své odborné způsobilosti svobodně volí a provádí ty preventivní, diagnostické a léčebné úkony, které odpovídají současnému stavu lékařské vědy a jsou prakticky dostupné, a které považuje pro nemocného za nejvýhodnější. Můžeme sem dokonce podřadit i obecnou povinnost prevence škod, jež upravuje OZ, viz výše. V případě zdravotnictví se pochopitelně jedná pouze o případy kdy je poskytována zdravotní péče, tj. jakýkoliv preventivní, diagnostický, léčebný, rehabilitační nebo výzkumný výkon prováděný na osobě pacienta ze zdravotních důvodů.

Snahu zakotvit právní povinnost na respektování odborných požadavků a posledních poznatků můžeme považovat za správnou v jakékoliv profesi. Ale je jasné, že v každém oboru dochází k trvalému vývoji a tím pádem se vyvíjí i samotný termín lex artis, který tedy můžeme označit spíše za medicínský nežli právní pojem.

Nejvyšší soud zaujal k tomuto termínu následující stanovisko: v trestněprávní nauce se běžně považuje za porušení lege artis, pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských postupů, a to v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení, konkrétních podmínek a objektivních možností. Nejvyšší soud v této souvislosti konstatuje, že chyba v diagnóze sama o sobě ještě nemusí mít charakter nedbalosti, ani jednání non lege artis. Může tomu tak být v případě, že je nesprávná diagnóza důsledkem závažného porušení postupu pro její

³⁷ STOLÍNOVÁ, J.; MACH, J. Právní odpovědnost v medicíně. Praha: Galén, 2010. s. 159.

³⁸ Více DOLEŽAL, A.; DOLEŽAL, T. Ochrana práv pacienta ve zdravotnictví. Praha: Linde, 2007. s. 40.

³⁹ Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny, sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2001 Sb.m.s.

⁴⁰ Zákon č. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu.

určování, například v případě bezdůvodného nevyužití dostupných diagnostických metod. Postup lékaře je ovšem nutno hodnotit tzv. ex ante, tj. na základě informací, které měl lékař v době rozhodování k dispozici.⁴¹

Jednáním lege artis můžeme tedy označit postup, při kterém je způsob léčení, prevence a diagnostiky v souladu s nejvyšším stupněm vědeckého poznání a praxe. Je však brát v potaz i konkrétní ekonomické podmínky. V dnešní době jsou patrné snahy jak odborných organizací (např. Spojené akreditační komise, apod.) k vytvoření standardů poskytované zdravotní péče a tomu odpovídající akreditace zdravotnických zařízení a to včetně mezinárodně uznávaných akreditací. Tyto snahy můžeme považovat za nesmírný přínos, neboť je nesmyslné požadovat po zákonodárci, aby kazuisticky upravoval jednotlivé léčebné postupy.

Postupem non lege artis, tedy protiprávním jednáním může být jak jednání, tedy léčebný postup či zákrok, který není v souladu se současnými poznatky lékařské vědy, tak opomenutí, tam kde bylo třeba určitým způsobem jednat. Otázka protiprávnosti postupu lékaře či zdravotnického personálu je otázkou vysoce odbornou a soud ve sporech o náhradu škody na zdraví vychází ve většině případů ze znaleckých posudků⁴² z příslušného odvětví lékařské vědy, pro něž jedním z nejdůležitějších podkladů je pečlivě vedená zdravotnická dokumentace pacienta.⁴³

3.4.6 Informovaný souhlas

Poskytovat zdravotní péči lze zásadně (až na zákonné výjimky) pouze na základě informovaného souhlasu pacienta. Aby samotné poskytnutí zdravotní péče nebylo protiprávním úkonem nestačí, aby péče byla poskytnuta lege artis, ale kumulativně musí být splněna podmínka, že k poskytnutí takové péče dal pacient informovaný souhlas.⁴⁴

Každý lékařský zákrok se dotýká těla nebo psychiky člověka. Jestliže poskytujeme zdravotní péči, zasahujeme tím ovšem do osobnosti pacienta v jejím souhrnu, resp. do jeho osobnostní integrity. Tato sféra je pochopitelně předmětem

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Tdo 219/2005.

⁴² MACH, J. Znalecký posudek jako kardinální důkaz v lékařských procesech, Zdravotnictví a právo. 2010. roč. 14. č. 1. s. 5.

⁴³ Srov. ŠKÁRKOVÁ, M. Odpovědnost za škodu na zdraví pacienta způsobenou lékařem či zdravotnickým zařízením. Zdravotnictví a právo. 2008. roč. 12. č. 3-4, s. 13 – 14.

⁴⁴ TĚŠINOVÁ, J; POLICAR, R; ŽDÁREK, R. Medicínské právo. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 36.

právní ochrany a proto její narušení je možné pouze pokud se takové narušení opírá o příslušný právní důvod. Právním důvodem rozumíme skutečnost, na základě níž je zákonem dovoleno nebo vyjímečně přímo přikázáno právo narušit tuto sféru. V oblasti poskytování zdravotní péče bude nejčastějším důvodem právě souhlas člověka, jehož sféru budeme narušovat, dále jím může být např. zákrok ve stavu krajní nouze atp.⁴⁵

Platná právní úprava k tomuto uvádí: zákon o péči o zdraví lidu v § 23 odst. 1: zdravotnický pracovník informuje pacienta o účelu a povaze poskytované zdravotní péče a každého vyšetřovacího nebo léčebného výkonu, jakož i o jeho důsledcích, alternativách a rizicích. Vyšetřovací a léčebné výkony se provádějí se souhlasem nemocného, nebo lze-li tento souhlas předpokládat. Podle čl. 5 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně: jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. V odst. 2 se dále uvádí, že tato osoba musí být předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích.

Souhlas můžeme považovat za právní úkon a jako takový musí splňovat obecná kritéria projevu vůle, tedy musí se jednat o svobodný, vážný, určitý a srozumitelný projev vůle. Navíc, poněvadž se jedná o souhlas informovaný, musí mu předcházet řádné poučení pacienta o účelu, způsobu, důsledcích, rizicích, alternativách předmětného lékařského zákroku. Je zřejmé, že jak se budou odlišovat lékařské zákroky, tak se bude odlišovat i poučení jim předcházející. Názory na toto se liší. Jedny nám říkají, že rozsah poučení bude vycházet z nezbytnosti zákroku pro lidské bytí, tedy pokud je zákrok nezbytný bude poučení stručné a pokud se jedná o zákrok zbytný (např. kosmetické operace) bude poučení rozsáhlé. Podle jiného názoru by pro rozsah poučení mělo být směrodatné zejména to, o jak závažný zákrok do lidského organismu se jedná, pokud se tedy bude jednat o vážný zásah, tak bude poučení rozsáhlé a naopak.⁴⁶

Rozsah poučení v rámci informovaného souhlasu pochopitelně nemůže být zcela vyčerpávající. Je však vhodné na tomto místě připomenout, že dříve nežli je přikročeno k poučení o samotném zákroku, musí být pacient poučen o svém zdravotním stavu, aby mohl posoudit vhodnost takového zákroku. Při poučení musí být brán zřetel na fakt, že pacient je v drtivé většině případů laik a tím pádem tomu musí být poučení uzpůsobeno,

⁴⁵ ŠUSTEK, P.; HOLČAPEK, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007. s. 23.

⁴⁶ ŠUSTEK, P.; HOLČAPEK, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007. s. 77.

resp. nemá význam pacientovi citovat znění nejnovější medicínské publikace. Jak již bylo uvedeno výše, poučení nebude nikdy zcela vyčerpávající, to znamená, že pacient má být poučen o svém zdravotním stavu natolik, aby byl schopen pochopit podstatu svého onemocnění a s tím spojený účel, resp. podstatu zákroku samotného.⁴⁷ Co se týče poučení o alternativách zákroku, nemělo by být poučení omezeno pouze na možnosti toho kterého zdravotnického zařízení, avšak pacient by měl být informován i o výhodách a nevýhodách jednotlivých alternativ. Nejvíce otázek vyvstává ohledně poučení o možných rizicích, jelikož toto bývá v praxi předmětem mnoha sporů, kdy pacient právě namítá, že pokud by byl poučen o tomto riziku, tak by to mělo zásadní vliv na poskytnutí, resp. neposkytnutí souhlasu. Pacient by v tomto ohledu měl být informován o rizicích, která se u daného zákroku vyskytují nejčastěji a také o těch, která jsou nejzávažnější, což může být pochopitelně u jednotlivých pacientů individuální. Na tomto místě lze doporučit vytvoření formulářů pro jednotlivé diagnózy, resp. zákroky, kde budou vyjmenovány nejčastější a nejzávažnější rizika jednotlivých zákroků. Ovšem musíme mít na paměti, že s pouhým byť dobře konstruovaným formulářem se nelze spokojit, neboť každý pacient a zákrok jsou svým způsobem individuální a tomu musí být přizpůsobena i podoba poučení. Každému pacientovi musí být dán prostor pro kladení doplňujících otázek a tyto musí být zodpovězeny.⁴⁸

Z logiky věci i znění Úmluvy o lidských právech a biomedicíně vyplývá, že informovaný souhlas musí být dán před zákrokem a poučení musí tomuto souhlasu předcházet. Pacient by zde měl mít dostatek času, aby se s relevantními informacemi mohl seznámit a v klidu se rozhodnout.

Právní úpravá nám nenařizuje žádnou povinnost zachovat určitou formu tohoto právního úkonu tedy informovaného souhlasu. Informovaný souhlas může být tedy učiněn jak písemně, ústně i konkludentně. Zákon o péči o zdraví lidu od souhlasu výslovně daného odlišuje souhlas předpokládaný, aniž by však vysvětloval, co se touto formou rozumí. K předpokládanému souhlasu existují teorie, že tento souhlas má význam, např. u pacienta, který je v bezvědomí a není se schopen k nutnému zákroku vyjádřit, předpokládá se tedy, že pokud by se pacient mohl projevit, souhlas by udělil,

⁴⁷ TĚŠINOVÁ, J; POLICAR, R; ŽDÁREK, R. Medicínské právo. Praha: C.H. Beck, 2011. s. 44.

⁴⁸ Tamtéž, s. 45

neboť lze obecně konstatovat, že lidé mají zájem se léčit.⁴⁹ Existují však i teorie, že ustanovení o předpokládaném souhlasu je formulované nešťastně až nadbytečně, neboť se v obdobných případech bude jednat o souhlas daný konkludentně, nebo o případ krajní nouze. Jak tedy bylo vyloženo výše, tak právní úprava konkrétní formu nevyžaduje, ale lze doporučit, aby u složitějších zákroků a u takových, kde jsou časté komplikace, byla forma rozhodně písemná, která bude pečlivě zaznamenána v zdravotnické dokumentaci a v případě soudního sporu bude sloužit jako důkaz. Nelze však rozumně požadovat, aby byla písemná forma informovaného souhlasu vyžadována u banálních ambulantních zákroků, kde si vystačíme s ústní či konkludentní formou.

Dle Úmluvy o lidských právech a biomedicíně může pacient daný souhlas kdykoliv svobodně odvolat. Takové rozhodnutí musí být ze strany zdravotnického zařízení respektováno s tím, že i zde mohou být určité výjimky. Takovému rozhodnutí nelze vyhovět např. v průběhu operace a zásady výkonu zdravotní péče *lege artis* (viz výše) mohou v takové situaci vyžadovat, aby bylo v zákroku pokračováno alespoň do té míry, aby bylo zamezeno ohrožení pacientova zdraví.⁵⁰ I zde lze doporučit vyžádat si písemnou formu v podobě negativního reversu pro případný soudní spor, kde by právě tento důkaz mohl sehrát klíčovou roli. V žádném případě se však ani zde nesmí opomenout řádné poučení pacienta o možných důsledcích jeho rozhodnutí⁵¹ o odmítnutí zdravotní péče, přičemž i zde musí být opět dán prostor pacientovi nejen k tomu, aby se mohl vyptat na případné alternativy, ale i potřebný čas k případnému přehodnocení jeho stanoviska.

Můžeme tedy shrnout, že až na určité výjimky (např. zmiňovaný případ krajní nouze) je předem daný informovaný souhlas nezbytnou podmínkou (*condicio sine qua non*) legálně poskytnutého lékařského zákroku. Vzhledem k tomu, že je nezbytnou podmínkou souhlasu i řádné poučení, tak při jeho absenci a provedení daného zákroku a to i *lege artis*, může vést k povinnosti náhrady škody za újmu na zdraví, neboť v takovém případě i správně (*lege artis*) provedený zákrok, ale bez řádného poučení lze považovat za újmu na zdraví.

⁴⁹ ŠUSTEK, P.; HOLČAPEK, T. Informovaný souhlas. Praha: ASPI, 2007. s. 38.

⁵⁰ Tamtéž, s. 40.

⁵¹ MACH, J. Medicína a právo. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. s. 28.

3.5 Společná odpovědnost více škůdců a spoluzavinění poškozeného

3.5.1 Společná odpovědnost více škůdců

V případě škody a to včetně škody na zdraví může nastat situace, že tato škoda bude způsobena více škůdci, tedy dvěma a více osobami (bez ohledu na to, zda se jedná o osoby právnické či fyzické). V takovém případě bude více osob odpovídat za jednu škodu společně a to bez ohledu na to, zda škoda vznikla jejich společnou (koordinovanou) činností, anebo činností více škůdců na sobě vzájemně nezávislou, která však vedla ke vzniku jedné a téže škody.⁵² V úvahu připadá i společná odpovědnost u takových osob, kdy u jedné se jedná o odpovědnost na základě zavinění a u druhé se jedná o objektivní odpovědnost. Soudní praxe též dovodila, že společná odpovědnost může vzniknout i v případě více škůdců, kdy u některých se jedná o zavinění nedbalostní a u jiných o zavinění ve formě úmyslu. Judikatura též dovozuje, že společná odpovědnost není vyloučena ani v případě, kdy se u jednoho ze škůdců jedná o opomenutí určité činnosti, ke které byl povinen a u druhého škůdce protiprávní činností, pokud tyto skutečnosti vedly ke vzniku téže škody.⁵³ Dále judikatura dovozuje, že škoda může vzniknout i v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním osob, které tímto jednáním škodu bezprostředně nevyvolali, avšak podstatným způsobem přispěli ke vzniku této škody. Společná odpovědnost není vyloučena ani tehdy, pokud podíly jednotlivých škůdců nelze jednoznačně určit.⁵⁴

Zásadně platí, že pokud byla škoda způsobena více osobami, odpovídají za ni společně a nerozdílně (solidárně). V takovém případě se může poškozený domáhat náhrady celé škody na kterékoliv z odpovědných osob, která by musela vzniklou škodu uhradit sama v celém svém rozsahu. Solidární odpovědnost tímto poskytuje zvýhodněné postavení pro poškozeného, který si může dle svého rozhodnutí vybrat pouze některého ze škůdců a uplatňovat vůči němu celý svůj nárok. Můžeme tedy předpokládat, že poškozený uplatní nárok na náhradu právě proti tomu škůdci, vůči kterému bude nejsnadnější odpovědnost za škodu prokázat.⁵⁵ V případě, že jeden ze škůdců uhradí

⁵² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 413.

⁵³ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 5. 1997, sp. zn. 19 Co 215/96.

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 25 Cdo 11/2004.

⁵⁵ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1126.

poškozenému náhradu škody, vzniká mu tím právo na postih (regres) vůči ostatním škůdcům, kteří jsou mu povinni uhradit poměrný díl náhrady škody, dle míry odpovědnosti za předmětnou škodu.

Pokud soud rozhoduje o náhradě škody, může v odůvodněných případech rozhodnout o dělené odpovědnosti, tedy, že každý ze škůdců odpovídá za škodu podle své individuální účasti na ní. Podíl jednotlivých škůdců na náhradě škody se stanoví podle poměru, v jakém se jednotliví škůdci podíleli na vzniku škody. V případě subjektivní odpovědnosti (odpovědnosti za zavinění) bude kritériem forma zavinění a v případě objektivní odpovědnosti bude kritériem míra a závažnost konkrétní osoby na vzniku škody. Případy dělené odpovědnosti jsou v poměru k případům solidární odpovědnosti spíše výjimkou.

3.5.2 Spoluodpovědnost poškozeného

Situaci, kdy je za škodu částečně či zcela odpovědný i sám poškozený upravuje občanský zákoník v § 441. Pokud byla škoda způsobena také zaviněním poškozeného, ponese ji poměrně i poškozený, tedy nebude mít nárok na plnou náhradu škody vůči škůdci (nebo více škůdcům), ale tento nárok bude pouze částečný. Podle míry účasti na způsobení škody bude tedy za škodu odpovídat jednak ten, kdo ji způsobil, jednak sám poškozený.⁵⁶

Pokud škoda vznikla pouze zaviněním poškozeného, aniž její vznik zavinil někdo jiný, nemá poškozený právo na náhradu škody a následky ponese zcela sám.

V případě náhrad škod na zdraví mohou mít tato ustanovení o spoluodpovědnosti zcela zásadní roli. Nezřídka se totiž stává např. v praxi zdravotnických zařízení, že poškozený, resp. pacient může zavdat příčinu ke vzniku škody na zdraví, nebo zhoršit svůj zdravotní stav sám. Toto může pacient způsobit třeba tím, že nedodrží původně akceptovaný diagnostický plán či léčebný režim, nepodstupuje předepsaná vyšetření, nebo zamlčuje podstatné skutečnosti. K tomuto je též vhodné zmínit, že je prokázáno, že třicet procent pacientů nebere léky tak, jak jim bylo lékařem doporučeno, aby léčba

⁵⁶ STOLÍNOVÁ, J.; MACH, J. Právní odpovědnost v medicíně. Praha: Galén, 2010. s. 77.

byla efektivní a správná.⁵⁷ Proto je v těchto případech nezbytné, aby se na odpovědnosti za škodu spolupodílel také sám poškozený.

Spoluodpovědnost poškozeného bude, však dána pouze v rozsahu v jakém se na vzniku škody podílel svým protiprávním jednáním. I u něj (stejně jako u škůdce) je totiž potřeba brát zřetel pouze na takové jednání, které splňuje všechny předpoklady odpovědnosti za škodu. Musí tedy být prokázáno, že protiprávní jednání poškozeného bylo v příčinné souvislosti ke vzniku škody.⁵⁸ V trestněprávní judikatuře se ke spoluzavinění poškozeného na vzniku újmy na zdraví přihlíží zejména v případech, kdy poškozený svým protiprávním jednáním trestný čin proti své osobě vyprovokoval, nebo tam, kde pachatel odvracel útok poškozeného, aniž byly splněny podmínky nutné obrany.⁵⁹

3.6 Rozsah náhrad škod

Platný občanský zákoník upravuje rozsah náhrady škod na zdraví v § 444 a násl. V případě vzniku škody na zdraví dochází, jak již bylo uvedeno výše, k nemajetkové újmě, ale neméně často také k újmě majetkové. Vzhledem k tomuto bude mít poškozený několik druhů nároků, které mu platná právní úprava přiznává. OZ při škodě, resp. újmě na zdraví či na životě fyzické osoby stanoví, že poškozený má nárok na náhradu následujících položek (jedná se o taxativní výčet):⁶⁰

- účelně vynaložené náklady spojené s léčením,
- ztráta na výdělku,
- bolestné a ztížení společenského uplatnění,
- náklady na výživu pozůstalých,
- přiměřené náklady spojené s pohřbem,
- jednorázové odškodnění pozůstalým za škodu způsobenou usmrcením.

⁵⁷ VONDRÁČEK, L.; DVORÁKOVÁ, V. Problémy odškodnění škody na zdraví vzniklé při poskytování zdravotní péče z pohledu poskytovatelů zdravotní péče. Zdravotnictví a právo. 2010. roč. 14. č. 4. s. 7-9.

⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2233/99.

⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. 25 Cdo 357/2004.

⁶⁰ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 430.

V případě nároků na náhradu za bolestné, ztížení společenského uplatnění a jednorázového odškodnění pozůstalým přichází občanský zákoník s novinkou, jež dosavadní právní úprava (Všeobecný občanský zákoník, Střední občanský zákoník, srov. výše) neznala. A sice s tím, že jsou buď přímo v OZ, nebo v prováděcích předpisech exaktně stanoveny finanční částky za jednotlivé újmy na zdraví.

3.6.1 Náklady léčení

Jedním z dílčích nároků při škodě na zdraví je náhrada vynaložených nákladů na léčení. Tyto náklady se hradí v rozsahu v jakém je dána odpovědnost škůdce, příp. více škůdců.⁶¹ Nejedná se však o jakékoliv výdaje vynaložené na léčení, neboť zákon stanoví, že mohou být nárokovány pouze náklady, které byly účelně vynaloženy, tedy takové, které slouží k obnovení zdravotního stavu poškozeného, nebo alespoň k jeho zlepšení. Není však podmínkou, aby zlepšení zdravotního stavu bylo skutečně dosaženo. Dále je důležité, aby výdaje byly vynaloženy na léčbu újmy, za kterou nese poškozený odpovědnost, nikoliv jiné újmy.

Patří sem nejen samotné náklady na zlepšení zdravotního stavu, jako jsou náklady na rehabilitaci, nákup léčebných či ortopedických pomůcek⁶², náklady na dietní stravování (zde judikatura dovozuje, že tyto náklady lze přiznat pouze jako náklady již prokazatelně účelně vynaložené, nikoliv formou peněžního důchodu, neboť z časového hlediska se poškozený o těchto nákladech dovídá postupně, až když je vynaloží⁶³), ale také náklady prokazatelně vynaložené za návštěvy nejbližších příbuzných poškozeného ve zdravotnickém zařízení (vychází se přitom z toho, že tyto návštěvy příznivě ovlivňují duševní stav poškozeného a tím urychlují jeho léčebný proces⁶⁴), náklady spojené s výpomocí třetích osob při domácích pracích, a také náklady na pomoc odborné pracovnice (ošetřovatelky v domácnosti v případě bezmocnosti poškozeného).⁶⁵ Účelem vynaložených nákladů však musí být zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nelze nárokovat takové náklady, vynaložené na práce spojené s chodem domácnosti, které

⁶¹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1169.

⁶² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R III/1956.

⁶³ Srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R 26/1982.

⁶⁴ Více v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R 28/80.

⁶⁵ ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 430.

poškozený následkem újmy na zdraví nemůže již vykonávat, byť již byly skutečně vynaloženy.⁶⁶

Náklady léčeni se hradí i v případě, že újma na zdraví, za níž nese odpovědnost škůdce, způsobila poškozenému smrt. V takovém případě se hradí náklady účelně vynaložené spojené s léčením od doby újmy na zdraví do doby smrti.

Prokazatelně vynaložené náklady spojené s léčením se hradí až po jejich skutečném vynaložení tedy ex post. Náhradu těchto nákladů tedy nelze přiznat formou peněžitého důchodu, resp. renty.⁶⁷

Náklady prokazatelně vynaložené na léčení se hradí tomu, kdo je skutečně vynaložil. To znamená, že to nemusí být vždy poškozený, komu budou uvedené náklady hrazeny. Může se jednat o třetí osobu, která nemusí být s poškozeným v žádném příbuzenském ani právním vztahu. Judikatura k tomuto bodu dodává, že náklady vynaložené na léčení pacienta, kterému jiný odpovídá za škodu způsobenou na zdraví, a nebyly zdravotnickému zařízení uhrazeny, pak v rozsahu, v jakém je dána odpovědnost škůdce, má zdravotnické zařízení právo přímo proti škůdci na náhradu nákladů spojených s léčením podle § 449 OZ.⁶⁸

Rozsah i účelnost vynaložených nákladů musí prokazovat osoba, která náhradu nárokuje. Nelze však žádat náhradu za náklady, jež vynaložila na léčení zdravotní pojišťovna za poškozeného. Tyto náklady mohou být předmětem regresu ze strany zdravotní pojišťovny vůči škůdci, více v dalších kapitolách této práce. Poškozený resp. třetí osoba může tedy nárokovat pouze náklady na zdravotní péči (a pomůcky apod.), které jsou za plnou či částečnou finanční úhradu pacienta a jednak náklady zdravotní péče u osob zdravotně nepojištěných.⁶⁹

Soudní praxe dovodila, že náhradu škody na zdraví, resp. náhradu nákladů spojených s léčením, za kterou odpovídá škůdce v plném rozsahu, nelze snížit proto, že poškozený je poživitelem určitého druhu státní sociální podpory.⁷⁰ Dále soudní praxe dovozuje, že náklady spojené s poskytnutím potřebné zdravotní péče, které poškozený

⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2456/2008.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 1981, sp. zn. 6 Cz 14/81.

⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. R 67/2005.

⁶⁹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1170.

⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. R 68/2007.

uhradil ze svého, přestože mu vzniklo právo na jejich úhradu ze zdravotního pojištění, nelze považovat za účelně vynaložené náklady spojené s léčením.⁷¹

3.6.2 Ztráta na výdělku

Pokud někdo utrpí určitou újmu na zdraví, má to na jeho osobnost vždy negativní dopad. Jednou z forem tohoto negativního dopadu může být ztráta či omezení pracovní schopnosti. Takováto ztráta či omezení může být jak přechodného tak i trvalého rázu. Důsledkem této ztráty či omezení pracovní schopnosti většinou bude i ztráta na výdělku. Ztráta na výdělku je právě jednou z forem škody na zdraví a proto je nutno i tuto škodu nahradit. Platná právní úprava rozlišuje ztrátu na výdělku:

- po dobu pracovní neschopnosti⁷²,
- ztrátu na výdělku po jejím skončení,
- případnou ztrátu na důchodu.

Tato škoda představuje zvláštní kategorii majetkové újmy, která je objektivně vyjádřitelná v penězích. Tato ztráta se však nahrazuje pouze v případě, že nebyla uhrazena nemocenskými dávkami podle předpisů o nemocenském pojištění nebo invalidním důchodem podle předpisů o důchodovém pojištění (ať už v plné či částečné výši). Dalším předpokladem je, že došlo ke skutečné ztrátě na výdělku, nikoliv jen k omezení pracovní způsobilosti.⁷³ Soudní praxe k tomuto doplňuje, že k odškodnění ztrátě na výdělku může dojít i tehdy, pokud poškozený v době úrazu sice nepracoval, avšak prokazatelně měl do zaměstnání nastoupit a jen v důsledku újmy na zdraví (která je skutečností zakládající nárok na náhradu škody) se tak nestalo.⁷⁴

Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti

Nároky za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti a za ztrátu na výdělku po jejím skončení chápe občanskoprávní soudní praxe⁷⁵ jako samostatná dílčí práva.

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 7. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2697/2004.

⁷² *Pracovní neschopnost, resp. pravidla pro její určování a přiznávání upravuje zák. o péči o zdraví lidu.*

⁷³ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1152.

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003.

⁷⁵ Srovnej rozhodnutí R 28/1970 a R 10/1976.

Přičemž předpoklady jejich vzniku jsou odchylné, každý nárok vzniká v jinou dobu a také se samostatně promlčují.⁷⁶

Ztráta na výděлку se zpravidla nahrazuje formou peněžního důchodu, tedy určitou stanovenou měsíční částkou. Část, která se v době rozhodnutí stala již splatnou, se stanoví úhrnou částkou (hradí se tedy jednorázově) a částky přicházející v budoucnu se hradí měsíčně opakujícím se plněním (rentou). Do roku 2004 OZ neumožňoval ani dohodu stran ohledně jednorázové částky namísto peněžní renty vyplácené v budoucnu, ovšem toto změnila novela č. 47/2004 Sb.⁷⁷ Na tomto místě je vhodné upozornit na to, že náhrada za ztrátu na výděлку podléhá dle platné právní úpravy dani z příjmu.

Aby vznikl nárok na náhradu ztráty na výděлку, nestačí pouze vznik škody a omezení či ztráta pracovní neschopnosti jako důsledek této škody. Nezbytnou podmínkou je, aby poškozený utrpěl majetkovou újmu ve formě snížení příjmu v důsledku utrpěné škody na zdraví. V případě náhrady jak za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti, tak i v případě náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti se vychází z průměrného výděлку, jehož dosahoval poškozený v době před vznikem škody, na základě kterého poškozený požaduje náhradu škody. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník neupravuje způsob výpočtu průměrného výděлку, budeme se řídit nařízením vlády č. 258/1995 a pracovněprávními předpisy. V případě, že poškozený bude v době vzniku škody v zaměstnaneckém poměru, bude základem pro výpočet průměrného výděлку jeho hrubá mzda zúčtovaná zaměstnanci k výplatě v rozhodném období (předchozí kalendářní čtvrtletí).⁷⁸ V případě podnikatelů lze pro účely zjištění průměrného výděлку vycházet z jejich daňového přiznání za předcházející účetní období (kalendářní rok). Podnikatel v tomto případě sám nese důkazní břemeno ohledně svého průměrného výděлку a musí tedy daňové přiznání doložit, resp. zprostit příslušný daňový úřad mlčenlivosti. Soudní praxe zde však dovozuje, že daňové přiznání není jediným hlediskem pro určení výše průměrného výděлку, nýbrž pouze jednou ze skutečností, ke které bude soud při určování výše

⁷⁶ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 431.

⁷⁷ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1301.

⁷⁸ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 99.

průměrného výdělku přihlížet.⁷⁹ K tomu soudní praxe doplňuje, že způsob zjišťování výše průměrného výdělku podnikatele závisí v každém jednotlivém případě na skutkových tvrzeních poškozeného, jimiž bude svůj nárok zdůvodňovat, přičemž významná mohou být např. tvrzení o konkrétních smluvních vztazích, pravidelně se opakující obchodní příležitosti apod.⁸⁰

V případě určování výše náhrady škody po dobu pracovní neschopnosti je rozhodné období, po které je poškozený uznán práce neschopným do jeho opětovného uznání práce schopného, případně do doby přiznání plného invalidního důchodu (k principu uznávání pracovní schopnosti viz výše). Jak již bylo uvedeno výše tak sumu náhrady ztráty na výdělkem v tomto období zjistíme tak, že od průměrného výdělku (postup jeho zjišťování je popsán výše) odečteme dávky nemocenské. Rozhodující je výše nároku na nemocenské dle právní úpravy, nikoliv její skutečně vyplacená výše po jejím případném snížení či dokonce odnětí.⁸¹ Judikatura zde dovozuje, že promlčecí doba na výplatu náhrady škody počíná běžet až vyplacením poslední dávky nemocenské, neboť až v tento moment se poškozený dozví jaká je skutečná výše nároku na náhrady škody za ztrátu na výdělkem.⁸²

Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti

Pokud se jedná o náhradu škody za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti, i zde platí teze uvedená již výše a to, že se nejedná o odškodnění snížení či ztráty pracovní schopnosti, ale odškodnění majetkové újmy, která vzniká snížením výdělku poškozeného právě z důvodu snížené (či ztracené) pracovní schopnosti. Výše náhrady škody za ztrátu na výdělkem po pracovní neschopnosti se určuje jako rozdíl mezi průměrně dosahovaným výdělkem před vznikem škody na zdraví zakládající tento nárok (způsob výpočtu průměrného výdělku je popsán výše) a průměrným výdělkem dosahovaným po poškození. Do tohoto výdělku se zahrnují veškeré příjmy (mzdy, honoráře), které jsou poškozenému vypláceny po poškození. Nezahrnuje se sem však zahraniční sociální dávky poskytované poškozenému ve formě návratné finanční

⁷⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2026/98.

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1920/99.

⁸¹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1304.

⁸² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 1972, sp. zn. 1 Cz 10/72.

výpomoci.⁸³ Vždy je však nutné zkoumat, zda pokles výdělku je v příčinné souvislosti s poškozením.⁸⁴ Zejména je třeba brát v úvahu, zda poškozený vyvíjí takové pracovní úsilí, jaké by vzhledem ke svému zdravotnímu stavu vyvíjet měl a mohl, tedy zda není pravou příčinou ztráty na výdělku jeho dobrovolná nezaměstnanost. Jinými slovy škůdce je povinen poškozenému nahrazovat pouze tu újmu, která je v příčinné souvislosti s poškozením zdraví za kterou nese škůdce odpovědnost, nikoliv za újmu, která je způsobena jinými okolnostmi (např. situací na trhu práce).⁸⁵ Zde můžeme vzpomenout i dřívější právní úpravu, která rozsah náhrady škody limitovala odkazem na maximální náhradu upravenou předpisy pracovního práva. Tato právní úprava byla však postupně překonána a dnešní úprava odpovídá zásadě plné náhrady škody.

Při určování výše náhrady za ztrátu na výdělku po pracovní neschopnosti je soud vázán dle § 154 občanského soudního řádu⁸⁶ stavem, který tu je v době rozhodnutí, resp. je třeba brát v potaz, že zdravotní stav poškozeného se mohl v době od poškození měnit (zhoršovat, ale i zlepšovat), proto bude rozhodující stav v době stabilizace zdravotního stavu nikoliv stav ihned po poškození. Pro potřeby určení výše náhrady se výdělek dosahovaný po poškození nezvažuje v plné výši nejen v případě, že poškozený oproti stavu před poškozením pracuje delší pracovní dobu, ale ani tehdy, když tohoto výdělku dosahuje zvýšeným pracovním úsilím, které vynakládá k překonání následků poškozeného zdraví. Toto zvýšené úsilí, které poškozený vynakládá k dosažení určitého výdělku, se při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku zohledňuje tak, že od skutečně dosaženého výdělku se odpočítává část výdělku, jež byla získána s vynaložením zvýšeného pracovního úsilí.⁸⁷

V případě, že poškozenému byl v důsledku újmy na zdraví (za kterou nese škůdce odpovědnost) přiznán invalidní důchod, je jeho příjem zčásti hrazen dávkami předmětného důchodu, a proto se k těmto dávkám bude přihlížet při určování výše náhrady škody za ztrátu na výdělku. Toto se však netýká jiného druhu důchodu nežli invalidního (např. vdovského). Pokud se však poškozený stane poživitelem starobního

⁸³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2326/2004.

⁸⁴ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1307.

⁸⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2006, sp. zn. 25 Cdo 978/2005.

⁸⁶ Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád.

⁸⁷ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1307.

důchodu, přestává (resp. přestal by) pro něho být zdrojem příjmů výdělek. To znamená, že poškozený požíváním starobního důchodu ztrácí nárok na náhradu ztráty na výdělku.⁸⁸ Tento nárok poškozený ztrácí až v době kdy se skutečně stane poživitelem starobního důchodu, nikoliv dnem kdy je mu nárok na starobní důchod přiznán. Zde může připadat v úvahu případný nárok na náhradu za ztrátu na důchodu, viz níže. OZ na rozdíl od zákoníku práce⁸⁹ neobsahuje přesné časové vymezení ukončení nároku na náhradu škody za ztrátu na výdělku. Zmíněný zákoník práce v § 371 striktně stanoví, že náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (v případě pracovního úrazu) se poskytuje do dovršení 65. roku věku.

V případě rozhodnutí ohledně náhrady za ztrátu na výdělku může dojít k podstatné změně okolností, a proto je možné požadovat, aby v takovém případě bylo změněno (*cum clausula rebus sic stantibus*). K tomu může dojít např. v případě, že poškozenému byl zvýšen invalidní důchod, nebo poškozený může začít dosahovat mnohem vyšších výdělků - dle judikatury: pokud výdělek po skončení pracovní neschopnosti, jehož poškozený dosáhl, aniž pro to musel vynakládat zvýšené pracovní úsilí, spolu s invalidním důchodem přesahuje pravidelně za delší období jeho průměrný výdělek před vznikem škody. Jde o podstatnou změnu poměrů, která má za následek zánik nároku na náhradu za ztrátu na výdělku.⁹⁰ O změnu poměrů půjde vždy, pokud byl poškozenému snížen invalidní důchod (dříve změněn z plného na částečný).⁹¹ V těchto případech dle soudní praxe nejde o nové určení výše náhrady škody, avšak o porovnání současných poměrů s poměry, na jejichž základě bylo původní rozhodnutí vydáno.

§ 447 odst. 4 OZ zmocňuje Vládu ČR k tomu, aby mohla vydávat nařízení s ohledem na vývoj mezd, kterým bude upravovat výši náhrady za ztrátu na výdělku. Vzhledem k tomu, že zásadní význam pro stanovení výše náhrady má průměrný výdělek před poškozením, je tímto nařízením vlády zpravidla valorizován, tedy dochází k jeho zvýšení o určitá procenta za vymezené období (kalendářní rok). V tomto ohledu soudní praxe dovodila, že poškozený, který se domáhá náhrady za ztrátu na výdělku po pracovní neschopnosti, žádá zároveň i zvýšení této náhrady podle výše uvedených

⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 5. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1100/2000.

⁸⁹ Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce.

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 998/2001.

⁹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 347/2002.

nařízení. Pokud chce poškozený uplatnit valorizaci podle nařízení, jež bylo vydáno až po podání žaloby, je třeba toto uplatnit formou změny žaloby dle OSŘ.⁹²

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po pracovní neschopnosti se promlčuje jako celek, nikoliv jen nároky na jednotlivá měsíčně se opakující plnění z něj vyplývající, poskytovaná ve formě peněžitého důchodu.

Na tomto místě můžeme ještě připomenout, že i náhrada ztráty na výdělků po pracovní neschopnosti je předmětem daně z příjmu. Soud tedy náhradu stanoví v „hrubé“ výši a je již povinností poškozeného, aby splnil své povinnosti při výběru a placení daní.⁹³

Náhrada za ztrátu na důchodu

Náhrada za ztrátu na důchodu náleží poškozenému v částce rovnající se rozdílu mezi výší důchodu, na který poškozenému vznikl nárok, a výší důchodu, na který by mu vznikl nárok, jestliže by do průměrného měsíčního výdělků, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou poškozený pobíral v období rozhodném pro vyměření důchodu.

Dle pracovněprávních předpisů a předpisů o důchodovém pojištění⁹⁴ se totiž důchod vypočítává i z částek náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, náležejících za pracovní úraz nebo nemoc z povolání. To ovšem neplatí ohledně náhrady za ztrátu na výdělků v občanskoprávních vztazích. K těmto částkám se při výpočtu důchodu (zejména starobního) nepřihlíží.⁹⁵ To je důvodem, proč musí být poškozenému dorovnána i takto vzniklá ztráta na důchodu.

Ztráta na důchodu se tedy projevuje tím, že poškozený pobírá důchod v nižší částce, než který by pobíral za předpokladu, že by do výpočtu byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po pracovní neschopnosti. Z toho tedy vyplývá, že nárok na náhradu za ztrátu na důchodu může mít pouze osoba, resp. poškozený, který pobíral náhradu za ztrátu na výdělků po pracovní neschopnosti v určité výši a této osobě byl přiznán starobní důchod. Jak již bylo uvedeno výše, tak poškozený ztrácí nárok na náhradu za ztrátu na

⁹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1987/2002.

⁹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2618/2000.

⁹⁴ Např. zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění.

⁹⁵ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1313.

výdělku po pracovní neschopnosti tím, že se stane poživitelem starobního důchodu (nikoliv už dnem splněním podmínek pro přiznání starobního důchodu), stejným okamžikem vzniká poškozenému také nárok na náhradu za ztrátu na důchodu.

3.6.3 Náklady na výživu pozůstalých

V případě, že škůdce nese odpovědnost za takovou újmu na zdraví, jejímž důsledkem nastane smrt poškozeného, rozšíří se okruh oprávněných osob a vznikne též nový nárok na specifickou náhradu škody, resp. na nárok na náhradu nákladů na výživu pozůstalých.⁹⁶

Při usmrcení poškozeného se tedy hradí peněžitým důchodem náklady na výživu následujícím osobám a sice:

- těm, kterým poškozený v době svého úmrtí výživu fakticky poskytoval,
- těm, kterým poškozený v době úmrtí byl dle zákona⁹⁷ povinen výživu poskytovat.

Příbuzenský vztah osob výše uvedených vůči poškozenému není rozhodující, neboť určení nároku na výživné záleží na zjištění okruhu osob, kterým poškozený výživu poskytoval, nebo byl povinen poskytovat.

Pro osoby, kterým poškozený výživu poskytoval, představuje škodu právě to, co jim zemřelý fakticky, pravidelně a soustavně (tedy nikoliv pouze příležitostně) poskytoval, přičemž není rozhodující, zda se jednalo o faktickou výživu či tímto plněním byla výživa jen doplňována. Pro vznik nároku není rozhodující odkázanost výživy pozůstalých na poškozeného.⁹⁸ Soudní praxe v těchto případech dovozuje, že při určení rozsahu náhrady nákladů na výživu pozůstalých se zásadně vychází z částek, které jim zemřelý fakticky poskytoval, byť k tomu nebyl podle zákona povinen, pokud by tyto příspěvky byly poskytovány k jiným účelům, než je výživné v širším slova smyslu, nebo vyšší než výživné přiměřené poměrům účastníků (schopnostem a možnostem povinného a odůvodněným potřebám oprávněného), mohly by být náklady na výživu

⁹⁶ Pojem *pozůstalých* není totožný s pojmem *osob povolanych podle zákona nebo podle závěti za dědice podle občanského zákoníku*.

⁹⁷ Např. zákon č. 94/1963 Sb. o rodině.

⁹⁸ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1314.

pozůstalých přiznány jen v míře odpovídající výživnému přiměřenému poměrům účastníků.⁹⁹

Pro další osoby představuje škodu to, co jim poškozený měl poskytovat, resp. má poskytovat do budoucna, přičemž se vychází z výše výživného stanoveného soudním rozhodnutím, pokud by zde takové rozhodnutí nebylo, zemřelý byl však ze zákona povinen výživné poskytnout, musí si soud výši výživného v rozhodnutí o nároku na náhradu škody posoudit předběžně sám.¹⁰⁰ V případě tohoto nároku není rozhodující, zda poškozený za svého života tuto stanovenou povinnost plnil zcela, nebo zčásti anebo ji neplnil vůbec. Osobou, které může tento nárok vzniknout je i počaté avšak dosud nenarozené dítě (*nasciturus*) za předpokladu, že se narodí živé. Dle judikatury je v případě náhrady nákladů na výživné pozůstalou i matka dítěte, neprovdaná za otce svého dítěte (poškozeného), přičemž rozsah náhrady nákladů bude určen rozsahem výživného, které jí náleží dle předpisů práva rodinného.¹⁰¹

Plnil-li poškozený výživné na základě soudního rozhodnutí, vychází se zásadně z něho. Pokud zde takového rozhodnutí není, soud posoudí rozsah povinností poškozeného poskytovat výživné pozůstalým podle ustanovení zákona o rodině jako předběžnou otázku. Výše nároku pak bude taková, jakou by ji určil soud, pokud by pozůstalí své právo na výživné uplatnili u soudu proti poškozenému v době jeho života, přičemž se budou zvažovat možnosti poškozeného a oprávněnost potřeb pozůstalých. Rozhodující pro výši nároku bude stav poškozeného v době smrti, nikoliv v době poškození jeho zdraví.¹⁰² Výše náhrady pozůstalému bude tedy dána buď rozsahem právní povinnosti poškozeného k poskytování výživného (viz výše) anebo rozsahem v němž zemřelý ač k tomu neměl právní povinnost, výživné poskytoval. Pokud poškozený v době své smrti výživné nemusel poskytovat a ani jej neposkytoval, tak nárok na náhradu škody nevznikne. A to ani v případě tvrzení pozůstalých, že by jim poškozený v budoucnu jistě poskytoval výživu, pomoc v zaměstnání či v domácnosti nebo osobní péči.¹⁰³

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 27/2004.

¹⁰⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 437.

¹⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 78/2002.

¹⁰² ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1314.

¹⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1409/2001.

Podmínky nároku na náhradu škody, resp. výživné pozůstalým je třeba posuzovat u každého pozůstalého zvlášť, tedy nejedná se o jeden společný nárok. Každý pozůstalý tedy jako nositel hmotného práva, může u soudu uplatnit svým jménem pouze nárok pro svou osobu.¹⁰⁴

Náhrada nákladů na výživu je tedy dílčím nárokem na náhradu škody na zdraví, která má opět charakter opětujícího se plnění a stanoví se formou peněžního důchodu pro každého pozůstalého zvlášť. Dospělé částky v době rozhodnutí se vyčíslí celkovou částkou. Náhrada nákladů na výživu nepodléhá dani z příjmu.

Pro určení konkrétní výše nároku na náhradu nákladů na výživu pozůstalým je směrodatné jaký by měl poškozený případný nárok na náhradu za ztrátu na výdělků (viz výše). Celková výše náhrady nákladů na výživné všem pozůstalým nemůže přesáhnout výši, v jaké by poškozenému náležela náhrada za ztrátu na výdělků po pracovní neschopnosti. Při rozhodování je tedy třeba brát zřetel na to, že pokud bude náhrada nákladů přiznána dalšímu pozůstalému, sníží se tímto nárok na náhradu nákladů na výživu dalším pozůstalým. Náhrada nákladů na výživu pozůstalým náleží pouze ve výši, ve které není kryta dávkami důchodového zabezpečení poskytovaných ze stejného důvodu (tedy zejména tzv. vdovský a sirotčí důchod).

Soudní praxe dovozuje, že není v souladu se zákonem použití tzv. dílové teorie, tedy sčítání příjmů pozůstalého s výdělkem poškozeného. Takový součet je rozdělen na polovinu a rozdíl mezi polovinou společných příjmů a výší příjmu pozůstalého se považuje za částku odpovídající výživnému poškozeného.¹⁰⁵ Dále soudní praxe dovozuje, že pozůstalý manžel může jako nárok na náhradu škody uplatnit nárok jako náhradu za práce manželky v domácnosti pouze částky, které by byla manželka povinna poskytovat formou výživného na vyrovnání životní úrovně obou manželů, pokud by se přihlédlo k výdělkům obou manželů a hodnotě prací, kterými se oba manželé podílejí na zajištění potřeb rodiny.¹⁰⁶

¹⁰⁴ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 117.

¹⁰⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 708/2004.

¹⁰⁶ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 11. 1973, sp. zn. 3 Co 883/73.

I v případě tohoto nároku na náhradu škody připadá v úvahu změna rozhodnutí v případě podstatné změny okolností (*clausula rebus sic stantibus*) podle § 163 občanského soudního řádu.

3.6.4 Přiměřené náklady spojené s pohřbem

Pokud je újmou na zdraví, za kterou nese určitá osoba odpovědnost způsobena poškozenému smrt, je povinna tato osoba k náhradě škody ve formě přiměřených nákladů spojených s pohřbem. Tyto náklady bude povinný subjekt hradit dle občanského práva těm, kteří je skutečně vynaložili. Osobou, která vynaložila náklady spojené s pohřbem, nemusí být nutně dědicové. Osoba, která vynaložila uvedené náklady, může jejich náhradu požadovat vůči dědicům anebo vůči škůdci, pokud jsou mu náklady uhrazeny ze strany dědiců, mají poté dědici právo na náhradu nákladů vůči škůdci.¹⁰⁷

Náklady spojené s pohřbem se hradí pouze do výše, ke které nejsou kryty pohřebním¹⁰⁸ dle ustanovení zákona o státní sociální podpoře.¹⁰⁹ Naproti tomu se neodečítají částky, které v případě pojištění obdrželi pozůstalí z titulu smluvního pojištění na základě pojistné události v podobě smrti poškozeného.¹¹⁰

Pokud se jedná o rozsah nároku na náhradu nákladů spojených s pohřbem, odkazuje prováděcí předpis¹¹¹ OZ, že tyto náklady se určí podle pracovněprávních předpisů upravujících odpovědnost při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Uvedená právní úprava by měla být obsažena v zákoně o úrazovém pojištění zaměstnanců¹¹², avšak jeho účinnost je odložena k 1. 1. 2013. Právní úpravu nyní tedy přechodně obsahuje platný zákoník práce, který stanoví, že náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvoří výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na zařízení pomníku nebo desky do výše 20 000,- Kč, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení

¹⁰⁷ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 116.

¹⁰⁸ *Pohřebné je dle platných právních předpisů poskytováno ve výši 5 000,- Kč.*

¹⁰⁹ Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře.

¹¹⁰ Srovnej usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 11. 8. 1970, sp. zn. 6 Co 305/1970.

¹¹¹ Nařízení vlády č. 258/1995 Sb.

¹¹² Zákon č. 266/2006 Sb. o úrazovém pojištění zaměstnanců.

osobám blízkým.¹¹³ Podle zvyklostí v určitém místě není vyloučeno přiznat v přiměřeném rozsahu i náklady spojené se smuteční hostinou.

Nehradí se však náklady ve výši, ve které byly skutečně vynaloženy, nýbrž jejich náhrada je omezena hlediskem přiměřenosti. Hledisko přiměřenosti bude nutné posuzovat u každého případu individuálně (vyjma náhrady nákladů na zařízení pomníku nebo desky, kde je stanovena paušální částka). Soud bude brát zřetel v případě míry přiměřenosti k osobním poměrům účastníků, společenským poměrům poškozeného, nebo místním zvyklostem. V případě nákladů na zařízení pomníku nemusí být tyto náklady ještě skutečně vynaloženy, postačí, pokud je pomník již objednan, nelze však přiznat náhradu nákladů pokud byly vynaloženy za života poškozeného.

Náhrada nákladů spojených s pohřbem se hradí jednorázovou částkou. O tomto nároku je možné uzavřít písemnou dohodu o jednorázovém odškodnění, avšak tuto dohodu lze uzavřít pouze pro budoucí nároky tedy v případě, že tyto náklady nebyly ještě vynaloženy.

3.6.5 Jednorázové odškodnění pozůstalých blízkých osob

Pokud odpovědný subjekt způsobí smrt poškozeného, vyvolá tím škodu v podobě imateriální újmy na straně pozůstalých. Tato nemajetková újma je dle § 444 OZ jednorázově odškodňována pozůstalým za usmrcení jím blízké osoby. V koncepci tohoto nároku se vychází z toho, že osoby blízké by měli v případě usmrcení poškozeného nárok pouze na náhradu nákladů na výživu, čím by vůbec nebyla nahrazena velmi citelná nemajetková újma v podobě smrti blízké osoby. Podmínkou pro přiznání tohoto nároku je příčinná souvislost mezi smrtí poškozeného a škodní událostí (protiprávním jednáním škůdce).

Úpravou jednorázového odškodnění pozůstalých blízkých osob patrně měl být konzumován nárok na nemajetkovou újmu podle ustanovení o ochraně osobnosti v OZ. Avšak jak dovozuje ustálená soudní praxe, tak pokud se tato forma odškodnění jeví jako nedostatečná satisfakce za vzniklou újmu na osobnostních právech, není vyloučeno, aby

¹¹³ *Pojem osoba blízká je stanovena v OZ, § 116.*

se dotčené osoby domáhaly další satisfakce podle ustanovení týkajících se právě ochrany osobnosti.¹¹⁴

Za škodu usmrcením náleží pozůstalým odškodnění v následující výši:

- manželovi (manželce) 240 000,- Kč,
- každému dítěti a rodiči 240 000,- Kč,
- každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte 85 000,- Kč,
- každému sourozenci usmrceného poškozeného 175 000,- Kč
- každé další blízké osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví, resp. smrti, 240 000,- Kč.

Vzhledem k tomu, že se jedná o originární právo pozůstalých, je možné snížení uvedeného nároku v případě spoluzavinění poškozeného. I v případě aplikace moderačního práva soudu dle § 450 OZ se náhrada škody snižuje ve všech jejích složkách.

Zde můžeme jednoznačně konstatovat, že právní úprava, která stanovuje odškodnění ve formě pevně stanovené jednorázové sumy, je zcela nevyhovující, neboť neumožňuje přihlížet dostatečně ke konkrétním okolnostem individuálního případu. Tato forma právní úpravy se tedy může jevit jako nesplňující požadavek spravedlivé nápravy. Jako výhodu této právní úpravy, resp. ustanovení o náhradě škody ve formě pevně stanovené sumy, můžeme konstatovat jednoduché procesní postavení pozůstalých, kterým postačí prokázat příslušný příbuzenský či obdobný vztah a absenci sporů o výši náhrady (vyjma sporů o spoluzavinění poškozeného).

Judikatura k tomuto dovozuje, že způsobení úmrtí člena rodiny je neoprávněným zásahem do soukromí členů rodiny. Přiměřeným zadostiučiněním je v tomto případě i náhrada nemajetkové újmy v penězích.¹¹⁵ Ústavní soud vyjádřil svůj názor, že přílišná akcentace pozitivní složky práva na ochranu soukromého života vede k neadekvátnímu zúžení ochrany pouze na to, aby skutečnosti soukromého života fyzické osoby nebyly bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem, a tak nebyla narušována integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná. Ústavní soud

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 5. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/2004.

¹¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1678/2004.

však nesdílí toto zúžené pojetí, neboť respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi. Součástí soukromého života je též rodinný život zahrnující i vztahy mezi blízkými příbuznými, když k rodinnému životu patří nejen sociální a morální vztahy, ale také zájmy materiální povahy.¹¹⁶

Zde můžeme tedy vyjádřit pochybnosti z jakého důvodu se při současném uplatnění nároku na jednorázové odškodnění dle § 444 OZ a nároku na satisfakci z titulu porušení práva na ochranu osobnosti dle § 11 a násl. OZ, neuplatní obecná zásada ne dvakrát v téže věci (*non bis in idem*). Podmínky pro uplatnění této zásady jsou splněny, neboť se jedná o stejný skutek (újmu na zdraví) a nárok budou uplatňovat totožné osoby, byť právní podmínky uplatnění obou nároků jsou rozdílné a to jak v rovině práva hmotného (odpovědnost, účel náhrady, promlčení), tak v rovině práva procesního (věcná příslušnost, koncentrace řízení, soudní poplatky). Dále lze rozdílnost nároků spatřovat jednoznačně v tom, že nároky z titulu na ochranu osobnosti, rozhodně nejsou jakkoliv limitovány ze strany zákonodárce určením pevné částky. Nejvyšší soud ČR konstatoval, že duplicita nároků, resp. navýšení odškodného stanoveného v § 444 je možné v případech mimořádných.¹¹⁷ V jiném rozhodnutí však Nejvyšší soud dovodil samostatnost nároků na náhradu škody na zdraví a na náhradu nemajetkové újmy při zásahu do osobnostního práva s poukazem na mnohočetnost projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby, kterým odpovídá i myslitelně široké spektrum možných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti.¹¹⁸

Pokud občanský zákoník umožňuje v rámci řízení o náhradě škody poskytnout odškodnění nemajetkové újmy (odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění), je otázkou i to, zda tato ustanovení nejsou ve vztahu k ustanovení o ochraně osobnosti ustanoveními speciálními.¹¹⁹

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

¹¹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 30 Cdo 5188/2007.

¹¹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007.

¹¹⁹ RYŠKA, M. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. Právní rozhledy. 2009. roč. 17. č. 16, s. 591-593.

3.6.6 Bolestné

Další samostatnou formou odškodnění imateriální újmy vzniklé při újmě na zdraví je bolestné. Touto kompenzací se odškodňuje, resp. zmírňuje bolest způsobená škodou na zdraví, jejím léčením, nebo odstraňováním jejích následků. Za bolest se přitom považuje každé tělesné i duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla.¹²⁰ Za léčení se považuje nejen doba samotného provádění ošetření a léčebných zákroků, ale i doba mezi nimi. Bolestí vytrpěnou v souvislosti se škodou na zdraví je i bolest při rehabilitačním léčení apod. Smyslem právní úpravy tedy není reparace, což není z povahy škody na zdraví ani dost dobře možné, ale její satisfakce, resp. zmírnění formou poskytnutého finančního plnění.

Občanský zákoník tuto formu jednorázového odškodnění upravuje v § 444, přičemž zde odkazuje na prováděcí předpis, kterým má být stanovena výše do které lze poskytnout náhradu za bolest a způsob určování výše v jednotlivých případech. Tento prováděcí předpis má vydat Ministerstvo zdravotnictví ČR po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Tímto prováděcím předpisem je v současné době vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 440/2001 Sb. o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.¹²¹

Platná právní úprava (obsažená v OZ a uvedené prováděcí vyhlášce) volí mechanismus, který má vést k vyčíslení nároku na náhradu bolesti. Tento mechanismus je založen na principu přepočitatelnosti zdravotní újmy (způsobené škody) na peněžitou částku prostřednictvím lékařského posudku, který bude vycházet z metodiky obsažené ve vyhlášce o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Tato metodika je založena na bázi určení konkrétní diagnózy, která je kazuisticky popsána v přílohách k uvedenému předpisu. U každé takto vypočtené diagnózy je i stanovený počet bodů (resp. určitý rozsah bodového ohodnocení), který je posléze násoben určenou sumou. V případě absence konkrétní diagnózy v jejich výčtu se má vycházet z diagnózy určené, se kterou lze utrpěnou škodu po stránce bolesti nejspíše srovnávat. Pokud lze škodu na zdraví hodnotit podle více položek poškození zdraví stanovených v přílohách vyhlášky, bodové ohodnocení těchto položek se sčítá. Jedná-li se však o poškození téhož orgánu,

¹²⁰ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 434.

¹²¹ *Touto vyhláškou byla zrušena (derogována) 32 let stará a společenským poměrům již nevyhovující vyhláška č. 32/1963 Sb.*

nesmí součet bodového ohodnocení převýšit bodové ohodnocení za jeho anatomickou nebo funkční ztrátu.

Při určování konkrétního bodového ohodnocení bolesti se hodnotí akutní fáze bolesti, přitom posuzující lékař vychází z podrobných písemných informací předaných předchozím ošetřujícím lékařem (resp. ze zdravotnické dokumentace¹²²). Při určování bodového ohodnocení bolesti stanoveného rozmezím bodů se dále přihlíží zejména k rozsahu a způsobu poškození zdraví, jeho závažnosti, k průběhu léčby včetně náročnosti použité léčby a ke vzniklým komplikacím.

Nárok na bolestné, resp. bodové ohodnocení se hodnotí až po ustálení zdravotního stavu poškozeného. Pro posouzení, zda odškodnění bolesti má být poskytnuto podle vyhlášky č. 32/1965 Sb. nebo vyhlášky č. 440/2001 Sb. není rozhodující okamžik, kdy se ustálil zdravotní stav poškozeného, nýbrž okamžik, kdy vznikly jeho bolesti.¹²³ Jinými slovy, při odškodnění bolesti je pro aplikaci vyhlášky č. 440/2001 Sb. rozhodující, zda bolest vznikla po 1. 1. 2002, bez ohledu na to zda byla způsobena úrazovým dějem, způsobem léčby nebo při odstraňování následků poškození zdraví.¹²⁴ Zde tedy může docházet k velmi paradoxním situacím, kdy v případě obdobné újmy na zdraví na různých subjektech, která se stane ve stejný den (před 31. 12. 2001), mohou bolesti (a ztížení společenského uplatnění, viz níže) vzniknout v rozdílný den (konkrétně jednou před 1. 1. 2002 a podruhé po 1. 1. 2002) a tím pádem obdobné či stejné bolesti (a ztížení společenského uplatnění) bude odškodňováno v prvním případě dle předchozí právní úpravy hodnotou 30,- Kč/1 bod a v druhém případě dle platné právní úpravy hodnotou 120,- Kč/1bod. Navíc v odborných právních kruzích se již delší dobu řeší právě problematika stanovení výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, přičemž problematikým se jeví zejména způsob jejího ohodnocení a jeho výše, která je z hlediska komparatistiky např. s jinými evropskými státy nepoměrně nízká.¹²⁵

Jak již bylo uvedeno výše, tak k celkové výši náhrady za bolestné dojdeme tak, že bodové ohodnocení (součet přidělených bodů dle jednotlivých diagnóz) v lékařském

¹²² *Vedení zdravotnické dokumentace upravuje vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 385/2006 Sb.*

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2905/2004.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 25 Cdo 333/2005.

¹²⁵ DOLEŽAL, A. Několik poznámek k aktuálním rozhodnutím soudů ve věcech náhrady škody na zdraví a kompenzace imateriální újmy. *Právní rozhledy*. 2008. roč. 16. č. 15. s. 562.

posudku, vynásobíme aktuální hodnotou jednoho bodu.¹²⁶ Vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění nadto umožňuje celkové bodové ohodnocení oproti lékařskému posudku navýšit a to v následujících případech:

- pokud škoda na zdraví vyžadovala náročný způsob léčení, zvýší se bodové ohodnocení škody na zdraví podle příloh vyhlášky nejvýše o 50 % celkové částky bodového ohodnocení; náročným způsobem léčeni se rozumí zejména infekce rány prodlužující dobu léčeni,
- a pokud škoda na zdraví vyžadovala mimořádně náročný způsob léčeni, zvýší se bodové ohodnoceni škody na zdraví podle příloh vyhlášky nejvýše na dvojnásobek celkové částky bodového ohodnoceni; mimořádně náročným způsobem léčeni se rozumí zejména léčeni zahrnující dlouhodobou plicní ventilaci, kanylaci velkých cév nebo dialýzu.

Právo na bolestné je osobnostním právem poškozeného, je tedy zcela vázáno na osobu poškozeného. Z tohoto důvodu nepřechází na dědice a je nerozhodné, zda již bylo pravomocně přiznáno soudním rozhodnutím či nikoliv. Opačná situace je v případě povinnosti k náhradě škody formou bolestného. Smrtí osoby povinné nezaniká právo poškozeného, tento majetkový závazek přechází na jeho právní nástupce (dědice) a to až do výše dědictví.

Vzhledem k tomu, že bolestné se přiznává jako náhrada za již vytrpěnou bolest, tedy zpětně (*ex post*), nelze tento nárok přiznat dopředu (*ex ante*). Ve smyslu uvedeného by byla neplatná i jakákoliv dohoda ohledně budoucích nároků na bolestné.

Přestože, bodové ohodnocení je prováděno, jak bylo výše uvedeno, až po ustálení zdravotního stavu poškozeného, a přestože se při hodnocení vychází i z předpokládaného vývoje zdravotního stavu, není vyloučeno, že zdravotní stav poškozeného se ještě zhorší či se objeví další následky (v takové intenzitě a takovým způsobem, že původně nemohli být předvídaný), které jsou v příčinné souvislosti se škodní událostí (resp. i za toto zhoršení či následky bude škůdce odpovědný). Z toho tedy vyplývá, že je zde možnost vzniku dalšího nároku na náhradu bolesti. V takovém případě se bude jednat o vznik nového nároku na náhradu škody (tedy nikoliv změnu či rozšíření původního nároku). V takovém případě bude nutné nárok uplatnit znovu a tím

¹²⁶ K dnešnímu dni je hodnota jednoho bodu ve výši 120,- Kč.

pádem se bude vycházet, pro účely určení výše další náhrady škody, nikoliv ze srovnání stavu před původním poškozením, nýbrž ze stavu před tímto zhoršením ve srovnání se stavem po tomto zhoršení (změně). Půjde tedy, jak již bylo uvedeno výše, o odškodnění nového nároku, který spočívá ve změně (zhoršení) zdravotního stavu poškozeného.¹²⁷

3.6.7 Ztížení společenského uplatnění

Další nemajetkovou újmou, která může v případě škody na zdraví vzniknout je tzv. ztížení společenského uplatnění. I tuto případnou újmu je nutné odškodnit. Náhrada za ztížení společenského uplatnění se poskytuje tehdy, pokud poškození na zdraví má prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojení jeho životních a společenských potřeb nebo pro plnění společenských úkolů. Nepříznivé důsledky musí trvale a výrazněji ztěžovat možnost společenského uplatnění.¹²⁸ Bude tedy nutné porovnávat schopnosti a možnosti poškozeného vzhledem k jeho zdravotnímu stavu před a po zranění. Srovnání musí být založeno na porovnání aktivit a způsobu života poškozeného před poškozením zdraví se stavem, který u něj nastal v důsledku poškození, a na skutkovém zjištění zda a nakolik jsou v důsledku škody na zdraví omezeny či zcela ztraceny jeho předchozí možnosti.

Ztížením společenského uplatnění jsou tedy následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu, jsou již ustáleného charakteru a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě, ve společnosti, na možnost uplatnit se v rodinném životě jako i v politickém, kulturním a sportovním životě. To vše se posuzuje s ohledem na věk poškozeného v době vzniku škody na zdraví.¹²⁹ Nemusí jít nutně o viditelné poškození (zohydění). Bude se jednat např. o omezení možnosti volby povolání, volby životního partnera, dále omezení možnosti účastnit se kulturní a sportovní činnosti, nebo omezení jiného společenského uplatnění. Náhrada za ztížení společenského uplatnění má kompenzovat (zmírňovat) ztrátu či omezení dosavadních schopností a možností uplatnění poškozeného v těch formách společenského života, které slouží

¹²⁷ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1296.

¹²⁸ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 115.

¹²⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 435.

rozvoji jeho osobnosti.¹³⁰ Mezi takové budeme řadit i přípravu na další (budoucí) povolání, proto bude zohledněna i ztráta takových předpokladů, které měl poškození pro další uplatnění ve svém profesním životě.

Jak již bylo uvedeno výše, tak pro určení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění bude rozhodující srovnání schopností a možností poškozeného v době před poškozením zdraví s přihlédnutím k jeho tehdejšímu zdravotnímu stavu a jeho schopnostmi a možnostmi po poškození zdraví. Takové srovnání nebude záležet pouze ve fiktivních či potencionálních schopnostech a možnostech, ale musí být brán zřetel na skutečný způsob života poškozeného a jeho aktivity v době před poškozením zdraví ve srovnání se stavem, který u něj nastal v důsledku poškození zdraví, resp. zda vůbec a případně nakolik jsou v důsledku této škody jeho předchozí schopnosti a možnosti skutečně omezeny či ztraceny. V případě společenského uplatnění, na rozdíl od bolestného je nutné brát zřetel na věk poškozeného. Odškodnění za ztížení společenského uplatnění musí být tedy přiměřené povaze následků a jejich předpokládanému vývoji, a to v rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti.

Náhrada za ztížení společenského uplatnění se poskytuje formou jednorázového plnění. Toto plnění není však ekvivalentem způsobené újmy, tedy nejedná se o reparaci, nýbrž o satisfakci (zmírnění).

Je důležité odlišit náhradu za ztrátu společenského uplatnění s náhradou za ztrátu na výdělku (po pracovní neschopnosti – viz výše). V případě náhrady za ztížení společenského uplatnění je odškodňována ztráta v podobě omezení či úplného zániku společenského uplatnění v budoucnu, tedy nemajetková újma. Naproti tomu pokud jde o náhradu za ztrátu na výdělku je kompenzována majetková újma v podobě snížení příjmů poškozeného v důsledku poškození jeho zdraví a tím snížené pracovní schopnosti, případně úplné nemožnosti vykonávat jakoukoliv práci. Tyto dva nároky na náhradu škody, nejsou na sobě závislé. Z uvedeného tedy vyplývá, že se jedná o dva různé nároky, které mohou mít svou příčinu ve stejném poškození zdraví odpovědným subjektem (škůdcem). Nárokem na náhradu za ztrátu na výdělku, nemůže být tedy jakkoliv konzumován nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění a naopak

¹³⁰ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1295.

nárokem na náhradu za ztížení společenského uplatnění nebude konzumován nárok na náhradu za ztrátu na výdělku.

Obdobně jako tomu je v případě náhrady za bolest, určuje se v případě náhrady za ztížení společenského uplatnění její výše mechanismem, jehož principem je bodové ohodnocení jednotlivých následků ztížení společenského uplatnění, které jsou kazuisticky popsány v přílohách vyhlášky o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Stejně jako je tomu u bolestného, bude konečné bodové ohodnocení vynásobeno aktuální hodnotou bodu dle platné právní úpravy. I zde bude bodové ohodnocení doloženo formou znaleckého posudku provedeného lékařem, přičemž bodové ohodnocení se provede až po ustálení zdravotního stavu poškozeného. Pokud není bodové ohodnocení posuzovaných následků uvedeno v přílohách vyhlášky, použije se bodové ohodnocení za následky, s nimiž je lze nejspíše s ohledem na jejich povahu a rozsah srovnávat. Navíc použití analogie je dle soudní praxe možné např. v případě, že v důsledku úrazu žena nemůže porodit jinak než císařským řezem a byla-li po druhém takovém porodu obligatorně provedena sterilizace, jde o takový důsledek, který nemůže zůstat neodškodněn v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění, ačkoliv se ve výpočtu jednotlivých následků v přílohách vyhlášky nevyskytuje.¹³¹

V případě, že škoda na zdraví vedla ke zvláště těžkým následkům, zvýší se bodové ohodnocení škody na zdraví podle příloh vyhlášky nejvýše o 50 % celkové částky bodového ohodnocení; zvláště těžkými následky škody na zdraví se rozumí takové následky, které podstatně omezují nebo významně mění uplatnění v životě anebo znemožňují další uplatnění v životě, a to s ohledem na věk poškozeného i jeho předpokládané uplatnění v životě. Takové zvýšení je dle soudní praxe možné pouze v případě existence dalších skutečností vedoucích k závěru, že rozsah a závažnost omezení poškozeného při uspokojování jeho životních a společenských potřeb nelze vyjádřit jen základním odškodněním.¹³² Pokud jde o náhradu za ztížení společenského uplatnění, tak i tato (resp. její základní výměra) může být snížena v případě spoluzavinění poškozeného.

Ohledně doby, kdy má být provedeno bodové ohodnocení dovozuje judikatura, že o škodě spočívající ve ztížení společenského uplatnění se poškození zpravidla dozví

¹³¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 8. 1973, sp. zn. 9 Co 476/73.

¹³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1593/2001.

v době, kdy se po léčení jeho zdravotní stav natolik ustálil, že bylo patrné, zda a v jakém rozsahu ke ztížení jeho uplatnění v životě a ve společnosti došlo, a kdy lze tedy na základě skutkových okolností, která má k dispozici objektivně provést jeho ohodnocení.¹³³ V tomto ohledu dále Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím konstatoval, že soudům nepřísluší, aby využitím svého oprávnění zvýšit odškodnění za ztížení společenského uplatnění (podle hledisek stanovených dosavadním právním předpisem) předjímal obsah nové právní úpravy, a nahrazoval tak činnost normotvůrce tím, že by v rozporu s výslovným zněním přechodných ustanovení vyhlášky o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, posuzoval podle tohoto právního předpisu bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené škodou na zdraví, které vznikly přede dnem nabytí jeho účinnosti.¹³⁴

Vzhledem k tomu, že v případě náhrady za ztížení společenského uplatnění, neobsahuje platná právní úprava, zejména tedy OZ a vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, žádné valorizační ustanovení, jako je tomu např. u náhrady za ztrátu na výdělku, které je navíc možné změnit v případě podstatné změny okolností, a změnu hodnoty bodu je tím pádem nutné provést formou novelizace vyhlášky, mohou vyvstat otázky, zda je tato náhrada v souladu se zásadou spravedlivé náhrady škody v kontextu plynutí času a vzniku inflace. Nejvyšší soud je striktního názoru, a sice, že výše náhrady za ztížení společenského uplatnění není závislá na délce doby jež uplynula od vydání právního předpisu, který ji upravuje.¹³⁵

Obdobně jak bylo uvedeno výše v případě náhrady škody za bolest, bude se jednat v případě zhoršení zdravotního stavu poškozeného či pokud se projeví další následky o nový nárok (nikoliv o změnu původního nároku). V takovém případě se budou porovnávat současné možnosti poškozeného uplatnit se v životě a ve společnosti se stavem před tímto zhoršením, nikoliv se stavem před původní újmou na zdraví (původním vznikem škody, za kterou nese škůdce odpovědnost).

Právo na odškodnění ztížení společenského uplatnění je opět jako právo na odškodnění bolesti spjata s osobou poškozeného a proto je tento nárok nepřevoditelný a v důsledku smrti poškozeného zaniká. Právo na náhradu škody však nezaniká smrtí

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2877/2004.

¹³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 25 Cdo 509/2004.

¹³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 25 Cdo 2267/2002.

osoby povinného (resp. jejím zánikem). Ani zde není možná dohoda o budoucím nároku za ztížení společenského uplatnění.

3.6.8 Mimořádné zvýšení náhrady škody

Vzhledem k tomu, že výpočet výše náhrady za bolestné a ztížení společenského uplatnění je v OZ a vyhlášce o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění striktně stanovena, je tím značně omezena možnost soudu individualizovat v rozhodnutí o náhradě škody, resp. její výši na konkrétní případ. Uvedená vyhláška však soudu dává možnost přiměřeného zvýšení náhrady škody dle § 7 odst. 3, a to ve výjimečných případech hodných zvláštního zřetele. Újmu na zdraví, zvláště pokud je spojena se ztížením společenského uplatnění v podobě trvalých následků, bude z pochopitelných důvodů každý poškozený však považovat za výjimečný případ a můžeme též předpokládat, že se základní výši odškodného, která vyplývá z bodového ohodnocení dle kazuisticky vypočtených diagnóz, bude považovat za nedostatečnou a tím pádem se domáhat právě tohoto mimořádného zvýšení náhrady škody. Navíc soudě dle odborných pramenů i judikatury, nepanuje v tomto ohledu (mimořádného zvýšení náhrady škody) právě jednotný názor a právě toto ustanovení je příčinou problémů v rozhodování soudů.

Mimořádné zvýšení bude přicházet v úvahu, pokud nelze v daném případě následky újmy na zdraví odškodnit pouze základní výměrou odškodného. Musíme však zdůraznit, že již základní výměra náhrady za ztížení společenského uplatnění obsahuje náhradu za prokazatelně nepříznivé důsledky poškození zdraví pro další život poškozeného a za objektivní omezení jeho dosavadních možností pro uplatnění v životě a ve společnosti. Aby tedy mohlo dojít k mimořádnému zvýšení náhrady, musí být dána existence dalších okolností, které lze shledat zejména v případech, kdy společenské kulturní, sportovní a jiné zapojení poškozeného byla na vyšší úrovni a po poškození jeho zdraví je další pokračování v těchto činnostech velice ztíženo, případně vyloučeno. K výraznému zvýšení náhrady dochází pochopitelně v takových případech, ve kterých následky poškození zdraví téměř vyřadily poškozeného z dosavadního života a jeho

předpoklady společenského uplatnění jsou téměř ztraceny. Vždy jde o zjištění konkrétních okolností konkrétního případu, nikoliv o libovolnou úvahu soudu.¹³⁶

Ústavní soud v ohledu mimořádného zvýšení náhrady škody konstatoval nutnost dodržení principu proporcionality při rozhodování o tomto mimořádném zvýšení: Ústavnímu soudu z hlediska jeho postavení jako soudního orgánu ochrany ústavnosti sice nepřísluší konstatovat v jaké konkrétní výši by náhrada za ztížení společenského uplatnění měla být přiznána, tzn. jaký by měl být násobek podle § 7 odst. 3 předmětné vyhlášky, vycházet je však nutno z principu proporcionality. Jinými slovy řečeno, obecné soudy při posuzování mimořádných případů mají určitý prostor k úvaze, jakého násobku použijí. Z hlediska ochrany ústavnosti však musí dbát o to, aby přiznaná výše náhrady za ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi touto přiznanou výší (peněžní částkou) a způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.¹³⁷

Mimořádné zvýšení náhrady škody by mělo být provedeno formou určitého násobku základní výše odškodnění. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí konstatoval, že mimořádné zvýšení odškodnění se od základní výměry odškodnění, tedy bodového ohodnocení, odvíjí.¹³⁸

Jak jsme již uvažovali výše, tak pro mnohé poškozené bude jedním z důvodů pro vznesení požadavku na mimořádné zvýšení náhrady škody fakt v podobě plynutí času. A to konkrétně doba, která uplynula od vzniku jeho újmy na zdraví a doba která uplynula od vydání (novelizace) právního předpisu, tedy vyhlášky o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění. Okolností, kterou budou poškození dovozovat z plynutí času, bude znehodnocení odškodnění (jejího peněžního vyjádření) vlivem inflace, nárůstu cen a mezd, tak i dlouhou dobou „splatnosti“ odškodnění. Avšak žádné z těchto vyjmenovaných okolností nesmí být rozhodné pro výši náhrady škody, resp. její mimořádné zvýšení.

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. R 10/1992 přichází v úvahu mimořádné zvýšení náhrady škody pouze, pokud kulturní, sportovní či jiné zapojení

¹³⁶ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1297.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III ÚS 350/2003.

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1279/2005.

poškozeného před úrazem bylo na vysoké úrovni a mimořádné. Předpokladem přiměřeného zvýšení částky odpovídající základnímu počtu bodů zjištěnému lékařem, je existence takových skutečností, které umožňují závěr, že omezení poškozeného nelze vyjádřit jen základním odškodněním za bolest nebo ztížení společenského uplatnění, které již samo představuje náhradu za prokazatelné nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného a pro uspokojování i plnění jeho životních a společenských potřeb a úkolů. Soud tedy musí zkoumat míru zapojení poškozeného v kulturním, sportovním (případně jiném) životě v době před poškozením zdraví a porovnávat tuto míru s mírou možnosti zapojení v takových oblastech života po poškození zdraví, resp. omezení této možnosti vlivem takového poškození. V jiném rozhodnutí Nejvyšší soud konstatuje, že zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění nad stanovené nejvyšší výměry odškodnění přichází v úvahu jen ve skutečně výjimečných případech hodných mimořádného zřetele, kdy ani zvýšení základního odškodnění na dvojnásobek dostatečně nevyjadřuje následky, které jsou do budoucna v důsledku poškození trvale omezeny nebo ztraceny.¹³⁹ Jinými slovy, výrazné zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění je vyhrazeno případům, kdy pro následky úrazu je poškozený téměř vyřazen ze života a kdy jeho předpoklady k uplatnění ve společnosti jsou téměř ztraceny, není schopen se sám obsloužit apod.¹⁴⁰

Nejvyšší soud ve své judikatuře postavil najisto i případ, kdy vlivem času a léčby je zdravotní stav poškozeného postupně zlepšován a poškozený se postupně navrácí do běžného života. A to sice tak, že pro závěr zda využít, resp. nevyužít možnosti mimořádného zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění nepostačí samotná okolnost, že poškozený byl schopen se po ukončení léčení vrátit do běžného života a že přetrvávající zdravotní obtíže se zlepšují.¹⁴¹

Velmi obtížně řešitelná otázka může vyvstat v případě poškození zdraví novorozeněte při jeho porodu. Zde z podstaty věci není možné zkoumat míru zapojení takového novorozeněte v kulturním, sportovním, či jiném životě, neboť z podstaty věci vyplývá, že novorozeně se před svým porodem žádných takových aktivit společenského života neúčastnilo. Navíc je nemožné i pokoušet se odhadovat míru zapojení

¹³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1593/2001.

¹⁴⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 847/2004.

¹⁴¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 25 Cdo 1875/2003.

novorozence v uvedených oblastech života, jednalo by se pouze o nepodložené spekulace, neboť u novorozence nemůžeme znát, žádné jeho předpoklady, zájmy, atp. Objevují se teorie, které v takových případech říkají, že využití ustanovení o mimořádném zvýšení náhrady škody nepřichází v úvahu právě vzhledem k absenci možnosti posoudit míru dosavadního i předpoklad budoucího zapojení v těchto zájmových oblastech. S těmito teoriemi však nelze souhlasit, neboť mají své opodstatnění pouze při restriktivním pozitivně-právním výkladu zákona a vůbec neberou v potaz fakt, že v případě novorozence je újmou na zdraví omezena či zcela vyloučena určitá míra účasti na kulturním či sportovním životě od samého počátku, dokonce je u něho mnohdy i vyloučena možnost profilovat se právě k určité sféře těchto zájmových oblastí. Můžeme v tomto ohledu tedy konstatovat, že současná právní úprava nepamatuje na možnost mimořádného zvýšení náhrady škody v případě osob, jejichž zdraví je závažně poškozeno, ovšem vzhledem k jejich věku nemohlo být kulturní, sportovní či jiné jejich zapojení do života před vznikem újmy na zdraví na vysoké úrovni nebo mimořádné. Na druhou stranu ovšem nelze vyloučit, že by takového zapojení ve svém životě dosáhli, nebyla jim ovšem k tomu dána možnost, způsobenou škodou na zdraví jim toto bylo znemožněno. De lege ferenda by tím pádem, bylo vhodné určitým způsobem pamatovat i na tyto situace, aby se nemohlo stát, že takto bude opomenuta osoba, která by za předpokladu, že se škoda stane později, měla rozhodně na mimořádné zvýšení nárok.

Jak je výše uvedeno, tak v případě újmy na zdraví novorozeněte, se může jevit faktická nemožnost využití ustanovení o mimořádném zvýšení náhrady škody jako diskriminační. Navíc vyhláška o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění bere ohled na věk poškozeného na více místech a to konkrétně v základní výměře bodového ohodnocení pro případ společenského uplatnění,¹⁴² stejně tak v případě jejího zvýšení o 50 %.¹⁴³ Ovšem ústavně zaručená ochrana zdraví, života a lidské důstojnosti náleží všem, lidé jsou dle Listiny základních práv a svobod rovni v důstojnosti i v právech, základní práva a svobody se zaručují všem bez ohledu na věk. V kontextu této ústavně právní zásady mohou vyvstat otázky, zda se nejedná o diskriminaci, pokud zákonodárce při odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění nařizuje brát

¹⁴² § 3 odst. 1 vyhlášky č. 440/2001 Sb.

¹⁴³ § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky 440/2001 Sb.

v potaz věk poškozeného. Často je určení, zda se jedná o diskriminaci nebo o legitimní rozlišování, velmi složité, jedná se v podstatě o základní problém diskriminace. Je pravdou, že ústavní a obdobné soudy vytvářejí nejrůznější testy pro stanovení zakázané diskriminace. Tyto testy jsou v zásadě koncepčně obdobné, a stejně tak jsou i všechny vysoce neurčité. Soudy se totiž ve složitých otázkách uchylují k metaprávním kategoriím typu iracionality, svévole, nespravedlnosti atd.¹⁴⁴ Pokud má být jedním z měřítem pro určení výše škody věk, musí být soudce obzvláště zodpovědný a nesmí se nechat ovlivnit jakýmkoliv předsudkem, aby se nedopustil, byť nevědomé, diskriminace.

3.6.9 Snížení náhrady škody

OZ upravuje ve svém § 450 tzv. moderační právo soudu, tedy možnost v určitých případech náhradu škody snížit. Uvedená úprava má následující znění: z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména k tomu, jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila; přihlédne přitom také k poměrům fyzické osoby, která byla poškozena. Snížení nelze provést, jde-li o škodu způsobenou úmyslně.

Vůdčí myšlenkou pro zakotvení tohoto ustanovení je úvaha, že v určitých případech hodných zvláštního zřetele, kdy došlo k neúmyslnému způsobení škody, by byla povinnost k náhradě takové škody v plném rozsahu v rozporu s principem spravedlnosti (ekvity). V takových případech by byla povinnost k plné náhradě škody nejen v rozporu s obecnými zásady náhrady škod, tedy preventivní a reparační, ale mohli bychom v takových případech spatřovat v takovém ustanovení zbytečnou tvrdost zákona. Proto zde máme výše uvedené ustanovení, zavádějící princip moderační, tedy možnost soudu mimořádně snížit zjištěný rozsah povinnosti k náhradě škody.¹⁴⁵ Podobné ustanovení můžeme nalézt ve většině moderních právních řádů.

Pokud soud předpokládá využití svého moderačního práva, nezabývá toto soud však povinnosti ke zjištění (dokázání) skutečného stavu a vyčíslení plné náhrady škody. Snižuje se totiž skutečná náhrada škody. Soud není oprávněn využitím ustanovení o

¹⁴⁴ BOBEK, M.; BOUČKOVÁ, P.; KUHN, Z. Rovnost a diskriminace. Praha: C.H. Beck 2007. s. 38.

¹⁴⁵ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1321.

snížení náhrady škody nepřiznat poškozenému žádnou náhradu škody, resp. může se jednat pouze o snížení, nikoliv o zrušení nároku na náhradu škody.

Soud je při svých úvahách, zda se jedná o případ zvláštního zřetele hodný a jaká hlediska poměr pro případné snížení využije, vychází pouze ze svého volného uvážení, neboť zákonodárce stanovil pouze demonstrativním (příkladným) výčtem několik možných hledisek (jak ke škodě došlo, jakož i k osobním a majetkovým poměrům fyzické osoby, která ji způsobila; přihlédne přitom také k poměrům fyzické osoby, která byla poškozena). Soud tedy může v odůvodněných případech aplikovat moderační právo s adekvátním odůvodněním i z jiných hledisek. Důvodem pro aplikaci ustanovení o snížení náhrady škody, však nemůže být okolnost, že výši škody nelze přesně zjistit. V takovém případě musí soud určit výši nároku podle své volné úvahy.¹⁴⁶

Stejně jako rozhodování o mimořádném zvýšení náhrady škody (viz výše) musí být rozhodování o jejím případném snížení ovládáno zásadou proporcionality (přiměřenosti).

Aplikaci tohoto ustanovení vylučuje úmyslné jednání škůdce. Soud může náhradu snížit jak v případě subjektivní odpovědnosti (v případě zavinění z nedbalosti), ale i v případech objektivní odpovědnosti. Soud může využít svého moderačního oprávnění i v případech škody způsobené více škůdci, tak i v případech spoluzavinění poškozeného. Snížení náhrady škody není vyloučeno ani v zákonem stanovených případech přechodu práva na náhradu škody na jiný subjekt¹⁴⁷. Pokud se jedná o snížení náhrady škody způsobené více škůdci a spoluzaviněním poškozeného, určí se nejprve díl škody, který nese poškozený, a náhradu další škody soud rozvrhne na jednotlivé škůdce podle míry jejich odpovědnosti na způsobení škody, teprve takto stanovenou (rozvrženou na jednotlivé škůdce) náhradu škody lze přiměřeně snížit.¹⁴⁸

Pokud úmysl škůdce směřoval k ublížení na zdraví a pouze z nedbalosti způsobil také těžkou újmu na zdraví poškozeného, není vyloučena aplikace moderačního práva. Ovšem při stanovení rozsahu náhrady škody, který se bude snižovat, je třeba brát zřetel

¹⁴⁶ Srovnej § 136 občanského soudního řádu.

¹⁴⁷ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1322.

¹⁴⁸ POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. s. 119.

na nemožnost snížení náhrady škody, která je odpovídající rozsahu škody, jež byla zaviněna úmyslným jednáním škůdce.¹⁴⁹

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu je soud při rozhodování o nároku na náhradu škody povinen vždy zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody, resp. využití moderačního práva.¹⁵⁰

3.7 Způsob náhrady škody

Soukromé právo (resp. občanský zákoník a ostatní předpisy soukromého práva) rozlišuje dvě základní formy způsobu náhrady škody, a sice:

- náhradu škody v penězích,
- uvedení v předešlý stav (*restitutio in integrum*).

Evropský trend nasvědčuje tomu, že primárním způsobem náhrady škody se má stát peněžitá náprava a že navrácení v předešlý stav může být poškozeným požadováno jen za předpokladu, že je to možné a nebude to činit přespříliš velkou zátěž pro škůdce (odpovědný subjekt).¹⁵¹

Jak již můžeme předpokládat, tak z logiky věci nebude možné reparovat újmu na zdraví uvedením v předešlý stav. I ustálená praxe dovozuje, že v případě škody na zdraví nelze využít tuto formu nápravy na příkladu poškozené ledviny (a její následnou výměnu). Navíc OZ tuto formu podmiňuje žádostí poškozeného o náhradu uvedením v předešlý stav.

Dříve byl způsob náhrady škody v penězích odůvodňován tím, že právě tento způsob umožňuje poškozenému, aby si za poskytnuté peníze obstaral v tržních podmínkách poměrně rychle a bez větších obtíží shodnou věc, případně jiný předmět, a tak odstranil škodu ze své majetkové sféry. Je jasné, že v případě škody na zdraví, není možné takové vysvětlení uplatnit v praxi, neboť si nelze koupit ztracené zdraví, navíc i v případě „koupě“ léčby poškozeného zdraví si nelze koupit „bezbolestnost“ této léčby.

Jak vyplývá z předchozího výkladu, tak veškeré formy náhrady škod na zdraví se odškodňují v penězích. Navíc vzhledem k tomu, že u některých forem (ztížení

¹⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 1990, sp. zn. 1 Cz 29/90.

¹⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 1968, sp. zn. 3 Cz 17/68.

¹⁵¹ Srovnej Principles of European Tort Law, čl. 10 : 101.

společenského uplatnění, bolestné,...) není možné vyčíslit skutečnou škodu, bude se jednat spíše o satisfakci než kompenzaci, proto také terminologie „odškodnění“.

Určité formy náhrad škod na zdraví se budou odškodňovat jednorázově, tedy přiznáním jedné vyčíslené sumy. Bude se jednat o následující formy:

- náhrada účelných nákladů spojených s léčením,
- ztráta na výdělků po dobu pracovní neschopnosti,
- bolestné a ztížení společenského uplatnění,
- přiměřené náklady s pohřbem,
- jednorázové odškodné pozůstalým.

Určité formy náhrad škod na zdraví se budou naproti tomu odškodňovat formou přiznání peněžitého důchodu (renty).

- ztráta na výdělků po skončení pracovní neschopnosti,
- náhrada nákladů na výživu pozůstalým.

Z uvedeného tedy vyplývá, že náhrada škody na zdraví a její jednotlivé formy, tvoří ve způsobech náhrad škod specifickou kategorií, na kterou se uplatní obecná hlediska, ovšem jen ve velmi omezené míře.

Na tomto místě je také vhodné připomenout, že zákon o veřejném zdravotním pojištění¹⁵² zavádí institut tzv. regresní náhrady. Tento regres spočívá v nároku zdravotní pojišťovny na náhradu nákladů léčení jejího pojištěnce, které zdravotní pojišťovna uhradila zdravotnickému zařízení z prostředků veřejného zdravotního pojištění, a jedná se přitom o pojištěnce, kterému bylo ublíženo na zdraví zaviněným protiprávním jednáním třetí osoby. Náklady vynaložené zdravotní pojišťovnou budou tvořit zejména účelně vynaložené platby zdravotní pojišťovny zdravotnickým zařízením, kde byla osoba s poraněním (určitou újmou na zdraví) ošetřována (diagnostická vyšetření, hospitalizace, léky, léčebné výkony,...). Uhrazením poskytnuté zdravotní péče zdravotnickému zařízení vzniká v těchto případech zdravotní pojišťovně majetková újma, tzn. škoda vyčíslitelná v penězích, kterou následně pojišťovna ze zákona vymáhá po osobě, která poškození na zdraví pojištěnce způsobila, tedy je za ni

¹⁵² Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění.

odpovědná.¹⁵³ O regresním nároku zdravotnického zařízení za poskytnutou péči pacientovi jsme pojednávali výše.

3.8 Promlčení nároku na náhradu škody

V duchu římskoprávní zásady *vigilantibus iura* (práva bdělím), se stejně jako jiná práva (vyjma např. vlastnictví) promlčuje i právo na náhradu škody na zdraví. V případě marného uplynutí promlčecí doby se z nároku stává tzv. naturální obligace, což znamená, že v případě uplatnění takového nároku u soudu, může škůdce vznést námitku promlčení a tím se úspěšně přiznání takového nároku bránit. Na rozdíl od prekluze soud nepřihlíží k promlčení z úřední povinnosti (*ex offio*).

Obecnou úpravu promlčení odpovědnosti za škodu nalezneme v OZ v § 106 a násl. Občanský zákoník zná v případě odpovědnosti za škodu dva druhy promlčecí doby a to subjektivní a objektivní. Objektivní promlčecí doba počíná běžet ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Naproti tomu subjektivní promlčecí doba počíná běžet ode dne, kdy se poškozený dozví o vzniku škody a o její výši, jakož i o tom, kdo za tuto škodu odpovídá.¹⁵⁴ Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě, avšak skončí-li běh byť jedné z nich, právo je promlčeno a to i v případě, že druhá z těchto dob stále běží. Dle ustálené soudní praxe je pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby rozhodné kdy se poškozený o škodě dozví, což znamená, že poškozený se musí dozvědět o majetkové újmě určitého druhu a rozsahu, kterou lze natolik objektivně vyčíslit v penězích, že lze právo na její náhradu důvodně uplatnit u soudu (nepostačí tedy pouhá vědomost o protiprávním jednání škůdce či o existenci škodní události).¹⁵⁵

V případě škody způsobené na zdraví a s přihlédnutím k povaze těchto škod, zákonodárce stanovil, že se uplatní pouze subjektivní promlčecí doba. Zákonodárce zde vzal na zřetel zvláštní povahu těchto práv, jakož i požadavek zajistit pro poškozené na zdraví co nejúčinnější ochranu, vzhledem k tomu, že ke vzniku škod na zdraví, jejich zhoršení, může totiž v příčinné souvislosti s protiprávním úkonem či zákonem kvalifikovanou škodní událostí dojít někdy až po uplynutí delší než tříleté, či dokonce

¹⁵³ Srovnej KRUTINA, M. Regresní nároky ve veřejném zdravotním pojištění. Zdravotnictví a právo. 2009. roč. 13. č. 12. s. 17.

¹⁵⁴ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. s. 442.

¹⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 33 Odo 477/2001.

desetileté doby od vzniku škodní události a v takovém případě by poškozený byl limitován tím, že odpovědný subjekt by mohl s úspěchem namítat promlčení a mnohdy by tomu tak bylo ještě dříve než by se poškozený o vzniku škody na zdraví vlastně vůbec dozvěděl.

Soukromoprávní teorie i ustálená soudní praxe vychází z toho, že jednotlivé formy, resp. nároky na náhradu škody (účelně vynaložené náklady spojené s léčením, bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění, náhrada za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti a po jejím skončení, atd.) jsou samostatné dílčí nároky, které se jako takové i samostatně promlčují. Navíc to vyplývá i z povahy jednotlivých nároků, neboť předpoklady pro jejich naplnění jsou různé a tím pádem mohou být v různou dobu naplněny. Z uvedeného tedy vyplývá, že u jednotlivých nároků bude různý jak počátek, tak i konec běhu doby promlčení.

Pokud se jedná o promlčení nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením, bude rozhodným dnem pro začátek běhu promlčecí doby den vynaložení těchto nákladů, nejpozději však den ukončení léčby. V případě náhrady za ztrátu na výděлку po dobu pracovní neschopnosti, bude dnem, který je rozhodující pro počátek běhu promlčecí lhůty, den kdy byla poškozenému vyplacena poslední dávka nemocenské (neboť až tehdy se poškozený dozví o výši ztráty na výděлку po dobu pracovní neschopnosti, poněvadž tato ztráta představuje rozdíl mezi jeho dosavadním průměrným výdělkem a nemocenskou). U náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti bude dnem počátku běhu promlčecí doby den, kdy se poškozený dozví o svém průměrném výděлку, tedy zpravidla den kdy je mu vyměřen invalidní důchod, den sjednání nové pracovní smlouvy apod. Zde je potřeba doplnit, že tento nárok se promlčuje jako celek, nikoliv jen jako nároky na jednotlivá měsíčně se opětvující plnění z něj vyplývající. Totéž platí i v případě nároku na náhradu nákladů na výživu pozůstalým. V případě bolestného počíná běžet promlčecí doba dnem, kdy je ustálen zdravotní stav poškozeného a u nároku za ztížení společenského uplatnění dnem, kdy se stanou prokazatelnými nepříznivé trvalé následky pro životní úkony poškozeného, pro jeho životní a společenské uplatnění a pro plnění jeho životních úkolů a je možno je ohodnotit.¹⁵⁶ Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu to, zda popřípadě jaké

¹⁵⁶ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 605.

změny ve zdravotním stavu poškozeného následkem úrazu, nemoci z povolání nebo jiného poškození na zdraví nastaly, lze zjistit, je-li možné považovat stav poškozeného za ustálený, tedy v době, kdy lze provést posouzení. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že ztížení společenského uplatnění vzniká v době, v níž je možné zdravotní stav poškozeného po úrazu, nemoci z povolání nebo jiném poškození na zdraví, popřípadě po jejich zhoršení, považovat za ustálený a v níž je tedy možné posoudit, jaký má změněný (zhoršený) zdravotní stav poškozeného prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb nebo pro plnění jeho společenských úkolů, a přistoupit k jeho bodovému ohodnocení.¹⁵⁷

Judikatura dovozuje, že úspěšně namítat promlčení je možné i v případě nároku, jehož výše nebyla v řízení doposud prokázána, dokonce je možné úspěšně namítat promlčení dříve než je v řízení prokázána odpovědnost za škodu subjektu, jež promlčení namítá.¹⁵⁸

V posledních letech docházelo postupně ke sjednocování judikatury soudů v otázce (ne)promlčitelnosti nároků nemajetkového práva v penězích, zejména ve věcech ochrany osobnosti a tedy žalobách opírajících se o § 11 a násl. OZ.¹⁵⁹ Nejvyšší soud, však vyjádřil názor, že i tyto nároky promlčení podléhají.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 642/2003.

¹⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 6. 2005, sp. zn. 25 Cdo 2268/2004.

¹⁵⁹ PETROVÁ, V. Problematika (ne)promlčitelnosti nemajetkového práva v penězích v souvislosti s ochranou osobnosti. Zdravotnictví a právo. 2009. roč. 13. č. 6. s. 16-17.

¹⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2905/2007.

4 Návrh nového občanského zákoníku - de lege ferenda

Návrh nového občanského zákoníku, který byl zpracován pod vedením hlavního zpracovatele prof. Dr. JUDr. Karla Eliáše, byl dne 11. 4. 2011 odeslán Legislativní vládě k projednání.

Tento návrh občanského zákoníku zavádí nové obecné pojetí náhrady škody a to tím, že primárním způsobem náhrady škody má být naturální restituce, tedy uvedení v předešlý stav. K tomu důvodová zpráva k uvedenému zákoníku uvádí: je-li tedy naturální restituce možná, má nadále záležet jen na vůli poškozeného, jaký způsob nahrazení škody bude požadovat a soud nebude moci zkoumat, zda je zvolený způsob náhrady podle jeho názoru „účelný“ nebo „obvyklý“, protože tato hlediska jsou vlastní právním pojetím totalitních států.

Co se týče rozsahu náhrady škody na zdraví, klade si za cíl nový občanský zákoník, odstranění dosavadních „tabulek“, resp. bodového ohodnocení (v případě bolestného a ztížení společenského uplatnění) a přenechat určení výše náhrady škody do rukou soudu. Návrh nového občanského zákoníku ve svém § 2909 stanoví: při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. Důvodová zpráva k tomuto říká: Pokud jde o nemajetkové újmy na zdraví nebo náhrady při usmrcení, opouští se pojetí § 444 odst. 2 a 3 platného občanského zákoníku a vůbec myšlenka, že by sazebník výše náhrad měl a priori stanovit zákon nebo dokonce podzákoný předpis, aby se tak zjednodušilo rozhodování soudů.

Důvodová zpráva dále kritizuje nynější právní úpravu a to konkrétně v tom ohledu, že soudci je mocí zákonodárnou, resp. výkonou zasahováno do jeho pravomoci, neboť je mu právním předpisem a to podzákoným stanoveno jak má v konkrétním případě rozhodnout. Důvodová zpráva dále uvádí, že soukromý život je nekonečně variabilní a snaha po jeho nivelizaci v záležitostech tak navýsost individuálních jako jsou bolest, důsledky újmy na zdraví pro další budoucnost postiženého nebo ztráta blízkého člověka není důvodná. Není např. žádný důvod založit manželu nebo sourozenci právo při usmrcení druhého manžela či sourozence na zaplacení částky 240 000 nebo 175 000 Kč,

jak je tomu v současné právní úpravě. Za určitých okolností to může být příliš málo, za jiných příliš mnoho. Je např. zřejmý rozdíl, trvá-li manželství jen krátkou dobu nebo několik desetiletí, jaké byly poměry mezi manžely za trvání manželství, bylo-li zahájeno řízení o rozvod manželství, žili-li manželé vůbec spolu a z jakých důvodů žili odloučeně atd. Tyto a další okolnosti se mohou a mají do výše náhrady kladně nebo záporně promítnout. Odpovědnost za spravedlivé rozhodnutí v konkrétním případě nemůže ze soudce nikdo sejmout a snaha o nivelizaci soukromého života v jeho rozmanitostech nevyvolá nic jiného, než rigor nesrovnávající se s povahou jednotlivých případů.

Ohledně rozsahu náhrady nákladů účelně vynaložených na léčení, setrvává návrh občanského zákoníku u nynější úpravy, akorát s drobnou odchylkou a sice zavádí možnost poškozeného požádat škůdce o poskytnutí přiměřené zálohy na tyto výdaje. Návrh nové právní úpravy přebírá i ustanovení týkající se náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem. Obdobně tomu tak je i v případě náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti. V případě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti zavádí zpracovatelé přímo do návrhu občanského zákoníku zásadu dosud dovozovanou pouze judikaturou a to, že na úkor této náhrady nesmí být výdělek, který poškozený dosahuje po újmě na zdraví zvýšeným pracovním úsilím. Dále návrh nové právní úpravy nestanoví zmocnění pro vládu či ministerstvo, aby vydalo tzv. valorizační předpis, a přímo v § 2914 stanoví povinnost v případě výměry této náhrady přihlídnout ke zvyšování výdělků v daném oboru. Návrh nového občanského zákoníku nestanoví striktně částky, kterými se odškodňuje újma v případě usmrcení blízké osoby, § 2910 stanoví povinnost odčinit duševní útrapy vyjmenovaných osob peněžní náhradou, která bude plně vyvažovat jejich utrpení.

Návrh nového občanského zákoníku lze v těchto počinech považovat za správné vykročení směrem vpřed. Určitě lze jenom vítat snahu autorů odbourat nynější nuance, které se snaží stanovit cenu újmy na zdraví případně i smrti. Mírná kazuističnost navrhované právní úpravy oproti stávající byla zvolena záměrně v souladu s tradičními zásadami autonomie vůle a dispozitivnosti zákonné úpravy, neboť se jedná o běžné pojetí soukromoprávního kodexu.¹⁶¹ Z řad odborné veřejnosti se objevila i kritika na

¹⁶¹ TOMANČÁKOVÁ, B. Kolikrát ještě budeme diskutovat kolik za lidské utrpení? Právní rozhledy. 2009. roč. 17. č. 3. s. 99.

přechod úpravy od kazuistické k obecnější až velmi obecné.¹⁶² Musíme však také konstatovat, že v ohledech určení výměry škody na zdraví panovala a panuje v důsledku nynější právní úpravy jasná mez a v rozhodnutí soudu (vyjma mimořádného zvýšení náhrady škody, viz výše) nepanuje téměř žádná disparita. Také je důležité konstatovat fakt, že soudy zde po desetiletí měly jasný klíč, jak určit konkrétní výši náhrady škody na zdraví, v případě přijetí navrhovaného znění občanského zákoníku soudy o tento jasný postup přijdou a budou vázáni pouze svou vlastní úvahou, což nepochybně povede k disparitě soudních rozhodnutí (a to nejen tím, že budou reflektovat individualitu každého případu) a můžeme tím pádem předpokládat vyšší potřebu využití opravných prostředků ze strany jak poškozených tak i škůdců.

¹⁶² MIKYSKA, M. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku – krok kupředu nebo zpět? Právní rozhledy. 2008. roč. 16. č. 22. s. 826.

5 Závěr

Závěrem můžeme konstatovat, že platná právní úprava obecné odpovědnosti za škodu je na dobré úrovni, resp. je postavena na římsko-právních tradicích a je obdobná úpravě v ostatních evropských státech. Totožné se však nedá konstatovat v případě náhrad škod na zdraví. V případě jednorázového odškodnění pro pozůstalé, bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění se zákonodárce pokouší stanovit přesnou cenu lidského zdraví a dokonce i cenu lidského života. Tento směr právní úpravy je kritizován i ze strany odborné veřejnosti.

V případě nároků za nemateriální újmu stále nepanuje jednoznačný názor, což je způsobeno dá se říci ambivalentní právní úpravou, která za jednu újmu na zdraví umožňuje nárokovat jak náhradu za ztížení společenského uplatnění, případně jednorázové odškodné pro pozůstalé, ale také nárokovat náhradu za zásah do osobnostních práv, přičemž odůvodnění všech uvedených nároků bude přinejmenším podobné.

De lege ferenda lze tedy doporučit upustit od právní úpravy, která předjímá soudní rozhodnutí stanovením hodnoty lidského zdraví a bere tak soudci možnost interpretovat právo na konkrétní případ právní notmu tak, jak to bude vyplývat z individuality každého případu a nejlepšího vědomí a svědomí soudce. Dle názoru autora by normotvůrce neměl vymezovat soudní praxi, jak má být v určitých případech rozhodováno a to formou zákonné či podzákonné právní úpravy. Dále by bylo více než vhodné postavit najisto souběh imateriálních nároků v případě ztížení společenského uplatnění a zásahu do osobnostních práv.

Můžeme konstatovat, že vytknuté nedostatky právní úpravy budou zhojeny případným přijetím návrhu nového občanského zákoníku, neboť navrhované znění upouští od stanovení bodového ohodnocení, tedy návrh již nestanoví přímo sám o sobě jakoukoliv konkrétní sumu, ani neodkazuje na prováděcí právní předpis.

Seznam použitých zkratk

OZ	občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.)
ABGB	všeobecný občanský zákoník z roku 1811

Seznam použité literatury

- ADAMOVIČ, K.; BĚLOVSKÝ, P.; FALADA, D. a kol. *Dějiny evropského kontinentálního práva*. 3. vydání. Praha: Leges 2010. 808 s. ISBN 978-80-87212-54-7.
- ANDRES, B.; HARTMANN, A.; ROUČEK, F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi*. Díl 5. Praha: Linhart 1937. 1011 s.
- BOBEK, M.; BOUČKOVÁ, P.; KUHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck 2007. 471 s. ISBN 978-80-7179-584-1.
- CÍSAŘOVÁ, D.; SOVOVÁ, O. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2. vydání. Praha: Orac, 2004. 183 s. ISBN 80-86199-75-4.
- DOLEŽAL, A.; DOLEŽAL, T. *Ochrana práv pacienta ve zdravotnictví*. Praha: Linde, 2007. 138 s. ISBN 978-80-7201-684-6.
- DOLEŽAL, A. Několik poznámek k aktuálním rozhodnutím soudů ve věcech náhrady škody na zdraví a kompenzace imateriální újmy. *Právní rozhledy*. 2008. roč. 16. č. 15. s. 562. ISSN 1210-6410.
- DOLEŽÍLEK, J. *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2008. 215 s. ISBN 978-80-7357-313-3.
- KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1.
- KRUTINA, M. Regresní nároky ve veřejném zdravotním pojištění. *Zdravotnictví a právo*. 2009. roč. 13. č. 12. s. 17. ISSN 1211-6432.
- MACH, J. *Medicína a právo*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. 257 s. ISBN 80-7179-810-X.
- MACH, J. Znalecký posudek jako kardinální důkaz v lékařských procesech, *Zdravotnictví a právo*. 2010. roč. 14. č. 1. s. 5. ISSN 1211-6432.
- MALÝ, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vydání. Praha: Leges 2010. 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

MIKYSKA, M. Náhrada škody újmy na zdraví podle návrhu nového občanského zákoníku – krok kupředu nebo zpět? *Právní rozhledy*. 2008. roč. 16. č. 22. s. 826. ISSN 1210-6410.

PETROVÁ, V. Problematika (ne)promlčitelnosti nemajetkového práva v penězích v souvislosti s ochranou osobnosti. *Zdravotnictví a právo*. 2009. roč. 13. č. 6. s. 16-17. ISSN 1211-6432.

POKORNÝ, M.; HOCHMAN, J. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. 3. vydání. Praha: Linde, 2008. 319 s. ISBN 978-80-7201-722-5.

RYŠKA, M. Náhrada škody na zdraví a ochrana osobnosti. *Právní rozhledy*. 2009. roč. 17. č. 16, s. 591-593. ISSN 1210-6410.

SCHELLEOVÁ, I.; SCHELLE, K. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. Brno: Doplněk 1993. 594 s. ISBN 80-85765-08-X.

STOLÍNOVÁ, J.; MACH, J. *Právní odpovědnost v medicíně*. Praha: Galén, 2010. 313 s. ISBN 978-80-7262-686-1.

ŠKÁRKOVÁ, M. Odpovědnost za škodu na zdraví pacienta způsobenou lékařem či zdravotnickým zařízením. *Zdravotnictví a právo*. 2008. roč. 12. č. 3-4, s. 13 – 14. ISSN 1211-6432.

ŠUSTEK, P.; HOLČAPEK, T. *Informovaný souhlas*. Praha: ASPI, 2007. 243 s. ISBN 978-80-7357-268-6.

ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. Svazek II., 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.

ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J., ŠKÁRKOVÁ, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459*. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 1 373 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

TĚŠINOVÁ, J; POLICAR, R; ŽDÁREK, R. *Medicínské právo*. Praha: C.H. Beck, 2011. 414 s. ISBN 978-80-7400-050-8.

TOMANČÁKOVÁ, B. Kolikrát ještě budeme diskutovat kolik za lidské utrpení? *Právní rozhledy*. 2009. roč. 17. č. 3. s. 99. ISSN 1210-6410.

VOJTEK, P. *Přehled judikatury ve věcech náhrady škody*. Praha: ASPI, 2006. 711 s. ISBN 80-7357-194-3.

VONDRÁČEK, L.; DVOŘÁKOVÁ, V. Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslně při poskytování zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení. *Zdravotnictví a právo*. 2010. roč. 14. č. 5. s. 16-17. ISSN 1211-6432.

VONDRÁČEK, L.; DVOŘÁKOVÁ, V. Problémy odškodnění škody na zdraví vzniklé při poskytování zdravotní péče z pohledu poskytovatelů zdravotní péče. *Zdravotnictví a právo*. 2010. roč. 14. č. 4. s. 7-9. ISSN 1211-6432.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je podat čtenáři ucelený výklad o náhradách škod na zdraví, tak jak je upravuje platný právní řád České republiky. V úvodu této práce se pokusíme nastínit stručný historický vývoj tohoto institutu, tedy jak na něj bylo pohlíženo v dobách před naším letopočtem, jak byl tento institut pojímán v římském právu, v období feudalismu, ale také jak na náhrady škod na zdraví pohlížel Všeobecný zákoník občanský z roku 1811 a také jak se právní úprava vyvíjela až do současnosti.

Následně tato práce podává výklad o soukromoprávní odpovědnosti jako takové, tedy o tom kdo – jaký subjekt či více subjektů může v platné soukromoprávní úpravě (ke dni 1. 4. 2011) nést odpovědnost za vzniklou škodu na zdraví. K tomu, aby tato skupina subjektů mohla nést odpovědnost za určitou škodu, musí zde být splněny právem předpokládané premisy. Jedním z těchto předpokladů je vznik určité újmy, tedy škody. Tato škoda musí být způsobena protiprávním jednáním odpovědného subjektu. A v neposlední řadě musí být mezi protiprávním jednáním odpovědného subjektu a vznikem škody příčinná souvislost, tedy škoda musí být takovým jednáním zapříčiněna. Jednu z kapitol, po vzoru občanského zákoníku, věnujeme i prevenci (předcházení) škodám.

Tato práce si klade za cíl objasnit čtenáři hlavně jednotlivé druhy nároků na náhradu škody v případě újmy na zdraví, která byla způsobena odpovědným subjektem. Mezi tyto jednotlivé nároky řadíme bolestné a ztížení společenského uplatnění, náhradu za ztrátu na výdělku, náhradu nákladů na léčení, jednorázové odškodné pro pozůstalé, náhradu nákladů spojených s pohřbem, náhradu nákladů na výživu pozůstalých. Vzhledem k tomu, že rozsah náhrady v případě bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění je stanoven právním předpisem, budeme se věnovat také jeho případnému zvýšení a snížení. Pro podepření tezí jsou v průběhu práce uváděny příklady a odkazy na judikaturu českých soudů.

Závěrem pojednáme o možném vývoji soukromoprávní úpravy v oblasti náhrad škod na zdraví v duchu návrhu nového občanského zákoníku.

Abstract

The Aim of this Thesis is give Readers a comprehensive Explanation of Compensation for the Damage to Health, as governed by Law-System of the Czech Republic. At the beginning of this Work we will try to outline a Brief historical Evolution of this Institute, the Days before BC, the Roman Empire, Feudalism, legislation Compensaton for the Damage to Health included in General Civil Code of 1811 and evolution of Legislation this Institute to Date.

Than there will be a lecture about civil Liability, about who – what Subject or Subjects will in current Laws (at 1st April 2011) take Liability for Damage to Health. The Fact that this Group of Subjects could be liable for some Damage, there must be complied with the Law expected Conditions. One of this Conditions, is rise of Injury, say the Damage. This Damage must be caused by illegal Action of liable Subject. Finally between illegal Action of liable Subject and the Damage it must be the Causal Link, therefore the Damage must be caused by illegal Action. One of Chapters, allong the lines of Civil Code, is also devoted to Prevention of Damages.

Thesis aims to explain to Reader mainly All types of Claims for Damage to Health caused by liable Subject. Between these individual Claims belongs Compensation for Pain and social Impairment, Compensation for loss of Earnings, Compensation for medical Costs, one-off Compensation for the Survivors, Compensation for funeral Expenses, Compensation for Survivors Maintanance. Because the Amount of Compensation for the Pain and social Impairment is determined by Legislation, we will also enlarge about Possibilities of increase and decrease the Compensation. There are in Thesis to support the Assertions Examples and Links to the Practice of Czech Courts.

Finally, we discuss about possible Developments in the field Compensation for the Damage to Health in the Spirit of the Draft of Civil Code.

Náhrady škod na zdraví

Klíčová slova:

Odpovědnost, Újma, Odškodnění

Compensation for the damage to health

Keywords:

Liability, Injury, Compensations